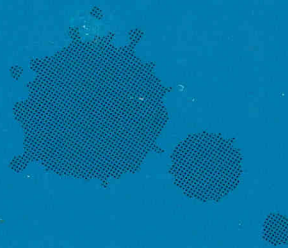
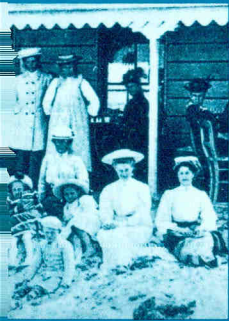

505-1991

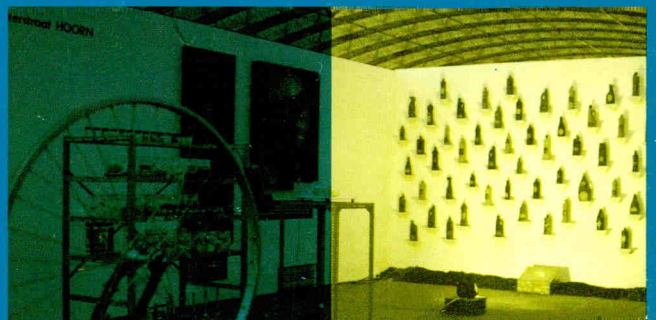
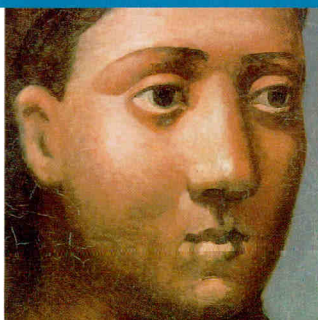

De klok

Tik
Tak
Tik
Tak
Koekoek
Tik
Tak

Bij dit jaarverslag
is een artikel gevoegd
over het verkopen van
kunst door musea
van de hand van
Bert Jansen

Stichting Cultuurfonds
van de Bank
Nederlandse Gemeenten

19
Jaarverslag

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Bij dit jaarverslag is een artikel gevoegd over het verkopen van kunst door musea van de hand van Bert Jansen

Inhoud

- 4 Bestuur
Algemeen
- 5 Premietoekenning werkstukken
Stimuleren gemeentelijk beeldende-kunstbeleid
- 7 Ontmoetingsproject muziekscholen
Een generaal tekent Nederland
- 8 Europees Steden Forum 1992
Settlement '92
- 11 Monument van de Maand 1991
Pilot-serie straatmeubilair
Inrichtingsplan Kamp Westerbork
- 12 Op Water Gebouwd
Jeugdtheaterproject 'Kicking shoes'
- 14 Verbinding Kunstzinnige Vorming/Amateuristische
Kunstbeoefening/Professionele Kunsten
Cahiers voor lokale en regionale geschiedenis
- 15 Voorjaarssymposium Nederlandse Museumvereniging
Story International II
Poëzieproject Doe maar Dicht maar 1991/1992
- 17 Boek Marius van Beek
Surinametentoonstelling in Museon
Kunstproject 'De Meenthe' Leeuwarden
- 19 Festival Oostenwind
De tentoonstellingsflits
- 20 Tentoonstelling St. Sebastianus
Congres Muzikale Vorming 1992
Nederlandse Federatie van Vrienden van Musea
- 21 Kunstbende
Stichting De Achterstraat Hoorn
- 23 Nationale Kunstbon
Kunst & Kids
- 24 Project 25 gemeentehuizen
Natuurlijker Groenbeheer in Nederlandse gemeenten
- 26 Beeldende kunst in tien Zuidhollandse gemeenten
- 27 Met muziek meer mens
Andere activiteiten
Ten slotte
- 30 Commissies en werkgroepen van het Cultuurfonds
- 32 Balans per 31 december 1991
Rekening van baten en lasten over 1991
- 34 Projecten
- 36 Overzicht bijlagen jaarverslag
Publikaties
- 39 Bijlage: Kunstverkopen door musea, Bert Jansen

Opzet jaarverslag

In dit jaarverslag wordt op de eerste 2 pagina's informatie gegeven over het bestuur, ontstaan, doelstelling en criteria van het Cultuurfonds.

De volgende hoofdstukken bevatten een opsomming van de projecten die op eigen initiatief zijn ontwikkeld.

Het grootste deel van het jaarverslag geeft een beschrijving van alle gefinancierde projecten. In voorkomende gevallen wordt kort gemotiveerd waarom het Cultuurfonds een bijdrage heeft verstrekt.

De financiële verantwoording van de diverse incidentele steunverleningen is opgenomen in het overzicht projecten op pagina 34. Sommige projecten zijn al in gang gezet maar zullen pas in de volgende jaren hun financiële beslag krijgen.

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

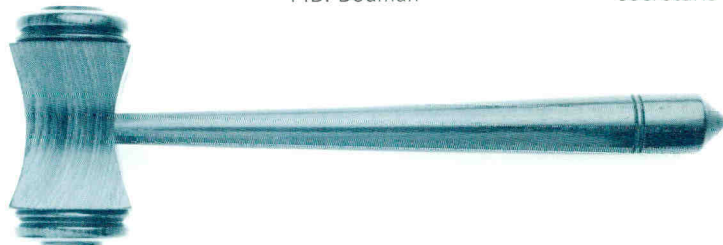
Samenstelling van het bestuur

Mr. H.V. van Walsum
Prof.dr. Th.M. Scholten

Mr. S.J. Hartkamp
Mr. P.M.G.P. Janssens
Drs. F.A.M. Kerckhaert

Mr. C.G.J. Rutten
Mr. M.J. Vegt-Haveman
P.B. Bouman

burgemeester van Delft, voorzitter
oud-voorzitter van de directie van
de Robecogroep, vice-voorzitter
burgemeester van Franekeradeel
burgemeester van Hoorn
directeur sector welzijn van de
Vereniging van Nederlandse
Gemeenten
burgemeester van Middelburg
burgemeester van Peize
secretaris

Secretariaat

Mevr. F.J. de Zeeuw
Mevr. F. Odding

Koninginnegracht 2
2514 AA Den Haag
Postbus 30305
2500 GH Den Haag
Telefoon: 070-3483520
Faxnummer: 070 3454743

Bestuur

De raad van bestuur van de bank benoemt de voorzitter en de vice-voorzitter; de vijf overige bestuursleden worden benoemd door de directie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Het bestuur van de Stichting voorziet in overleg met de bank en de Vereniging in het secretariaat.

In verband met het overlijden van de vice-voorzitter, jhr. mr. L.M. Michiels van Kessenich, op 27 oktober 1990, benoemde de bank in de ontstane vacature per 1 juni 1991 prof.dr. Th.M. Scholten, oud-voorzitter van de directie van de Robecogroep.

De samenstelling van het bestuur bleef verder ongewijzigd.

Algemeen

In 1964 heeft de nv Bank Nederlandse Gemeenten, ter gelegenheid van haar vijftigjarige bestaan, de Stichting Cultuurfonds in het leven geroepen.

Doelstelling.

De statutaire doelstelling werd door de bank als volgt geformuleerd: het verdiepen en verbreiden van de kennis van de gemeentelijke activiteiten op het gebied van cultuur en wetenschap en het bevorderen van gemeentelijke activiteiten op dit gebied.

Criteria.

Het bestuur heeft daarbij bepaald dat de activiteiten op zijn minst:

- van gemeentelijke aard zijn, dan wel door een gemeente financieel of bestuurlijk in belangrijke mate worden ondersteund;
- een uniek, bijzonder of experimenteel karakter dragen;
- van meer dan lokaal belang zijn;
- zodanig financieel zijn opgezet dat een bijdrage gerechtvaardigd is.

Premietoekenning werkstukken

In het verslagjaar konden voor de vijftiende keer scripties worden ingezonden om voor een premie in aanmerking te komen. Het Cultuurfonds wil hiermee studies bevorderen die van algemeen belang voor gemeenten mogen worden geacht. De gepremieerde werkstukken worden gepubliceerd in een reeks die inmiddels 44 boekjes omvat.

Ook in 1992 kunnen scripties worden ingezonden. Het Cultuurfonds hoopt door bekroonde scripties in boekvorm uit te geven, werkstukken van wetenschappelijk niveau onder de aandacht van een breder publiek te brengen. Deze werkstukken zijn er niet alleen op gericht om de kennis over gemeentelijke onderwerpen te verdiepen en te verbreiden, maar zijn vaak een praktische handleiding voor gemeentelijke functionarissen.

Op advies van de daartoe benoemde beoordelingscommissie is in 1991 besloten een premie toe te kennen voor de volgende werkstukken:

- 'Het spontane schorsings- en het spontane vernietigingsrecht van de Kroon krachtens de provincie- en gemeentewet' van A.M.J. van Wijck;
- 'Procesrechtelijke kritiek op het nieuwe verhaalsrecht in de ABW' van P.N. van Schaik.

Op 30 mei 1991 vond in het gebouw van de bank een bijeenkomst plaats waarbij de prijzen werden overhandigd. Zoals gebruikelijk is aan alle colleges van burgemeester en wethouders een gratis exemplaar van deze uitgaven aangeboden. De boekjes zijn te koop bij de uitgeverij van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In 1992 zal het bestuur een beslissing nemen over een eventuele andere invulling van het statutaire begrip 'wetenschap'.

Stimuleren gemeentelijk beeldende-kunstbeleid

In dit jaarverslag treft u een folder aan waarin dit project wordt beschreven.

Op 26 april 1991 vond in het gebouw van de bank de prijsuitreiking plaats. Mr. G.Ph. Brokx, burgemeester van Tilburg en mr. C.H. Goekoop, burgemeester van Leiden namen respectievelijk de eerste prijs en de aanmoedigingsprijs in ontvangst.

Zoals u kunt constateren zijn de mededelingen inzake de tentoonstelling en de video inmiddels gedateerd (de folder is in april 1991 verschenen), met dien verstande dat er nog exemplaren van de videoband bij het secretariaat kunnen worden besteld.

Ontmoetingsproject muziekscholen

De Stichting organiseert sinds 1974 muziekcontmoetingen voor leerlingen van erkende muziekscholen. Deze scholen hebben een sterk gemeentelijk aspect omdat zij voor hun inkomsten grotendeels zijn aangewezen op gemeentelijke subsidie. Voor het project 1990/1991 werden de volgende disciplines aangewezen:

- kinder/jeugdcores met of zonder begeleiding (minimaal 16 zingende deelnemers),
 - saxofoonensembles (minimaal 12 saxofoons),
 - strijkorkesten (minimaal 16 strijkers).
- In de eerste maanden van 1991 werden regionale ontmoetingen gehouden in achtereenvolgens Eindhoven, Amsterdam-Noord, Puttershoek, Winschoten en Hardenberg. Voor deelname aan het landelijk festival op 1 juni 1991 in het Koninklijk Conservatorium te Den Haag werden de volgende muziekscholen uitgenodigd:
- de Muziekscholen van Geleen en Beek met een kinderkoor,
 - de Muziekscholen van Goirle, Oisterwijk en Tilburg met een strijkorkest,
 - de Stedelijke Muziekschool Arnhem met een saxofoonensemble,
 - de Stichting voor Kreativiteitsontwikkeling Midden-Limburg (Kreato) te Thorn met een saxofoonensemble,
 - de Stichting Centrum voor de Kunsten (afdeling muziek) te Eindhoven met een barokensemble,
 - het Instituut voor Kunstzinnige Vorming in de Haarlemmermeer te Hoofddorp met een saxofoonensemble en
 - de Stichting voor Kunstzinnige Vorming Meldij/Karwei te Drachten met een saxofoonensemble.

Door een internationale jury bestaande uit de heren Jaring Walta (Nederland), voorzitter; Jos van den Borre (België) en Laszo Dömötör (Duitsland) werd het Kinderkoor van de Muziekscholen van Geleen en Beek als beste ensemble aangewezen. Het Barokensemble van de Stichting Centrum voor de Kunsten (afdeling muziek) te Eindhoven en het Saxofoonensemble van Kreato te Thorn, eindigden respectievelijk als tweede en derde. Het prijzengeld dat het bestuur beschikbaar heeft gesteld en dat ten goede komt aan de scholen die de winnende ensembles hebben afgevaardigd, werd overhandigd door mr. S. Patijn, Commissaris van de Koningin in de provincie Zuid-Holland. De winnaar ontving tevens een door de NCRV beschikbaar gestelde trofee.

Het bestuur heeft inmiddels besloten een soortgelijk muziekcontmoetingsproject in 1992 te organiseren. In dat jaar zal worden onderzocht of dit project in een andere vorm kan worden opgezet.

Een generaal tekent Nederland

Op 12 april 1991 werd in het Nijmeegs Museum 'Commanderie van Sint-Jan' het boek 'Een generaal tekent Nederland. Biografie en catalogus van het Nederlandse werk van Otto Howens (1774-1848)' gepresenteerd en vond de opening plaats van de aan Howens werk gewijde tekeningen. De heren J. van Heuverswyn, directeur Communicatie van het Gemeentekrediet van België NV en drs. W. Griffioen, president-directeur van de nv Bank Nederlandse Gemeenten namen de eerste exemplaren in ontvangst, waarbij de samenwerking – het boek is een gezamenlijk uitgave van het Cultureel Departement van het Gemeentekrediet en van het Cultuurfonds – tussen beide instellingen op cultureel gebied werd benadrukt.

Howens tekeningen kenmerken zich door de onbevangen registraties van schilderachtige plekje. Als amateur die aanvankelijk alleen voor zijn eigen plezier tekende, deed hij een goede,

soms onverwachte keuze van zijn onderwerpen en van de standpunten waaruit hij deze in beeld bracht. Hij toonde daarbij een voorkeur voor bepaalde beeldvormen, zoals doorkijkjes. Uit dergelijke tekeningen blijkt dat hij goed op de hoogte was van het werk van beroepskunstenaars. In de eerste helft van de negentiende eeuw groeide de belangstelling voor het pittoreske. Howen toonde daarnaast ook een 'toeristische' belangstelling. Meermalen liet hij zijn interesse voor klederdrachten en regionale gebruiken blijken via de onderwerpen die hij in beeld bracht.

Er zijn nog maar weinig publikaties gewijd aan de topografische teken- en prentkunst uit de eerste helft van de negentiende eeuw. Het onderzoek naar Howen is vooral ook interessant omdat het bij de meeste tekeningen en prenten mogelijk bleek om via militaire archieven vast te stellen wanneer en waarom Howen in een bepaalde plaats was. Zo blijkt uit zijn verlofaanvragen dat hij een regelmatig bezoeker van gezondheidsbaden was, waaraan wij tekeningen en prenten van Scheveningen, Wiesbaden, Trier en Aken danken. Otto Howen maakte in Nederland tekeningen van Amsterdam, Bunnik, Delft, Doorn, Dordrecht, Egmond op de Hoef, Gorinchem, Den Haag, Haarlem, Den Helder, Leersum, Slot Loevestein, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Scheveningen, Tholen, Willemsdorp, Wormerveer en Zeist.

Het boek telt 300 pagina's met 56 afbeeldingen in kleur en 159 afbeeldingen in zwart/wit, prijs f. 79,95, ISBN 90-800498-1-6.

Europees Steden Forum 1992

De Amersfoortse Culturele Raad heeft het initiatief genomen tot een Europees Steden Forum dat van 22 – 29 april 1992 voor het eerst in Amersfoort werd gehouden. Elf steden in de overige elf landen van de Europese Gemeenschap werden uitgenodigd om samen met Amersfoort een staalkaart te bieden van de verscheidenheid en de kwaliteit van de stedelijke cultuur in Europa. Het programma van het Europees Steden Forum bestreek het hele gebied van kunst en cultuur in de meest brede zin: beeldende kunst, theater, literatuur, muziek en film. Elke stad droeg ten minste één groot en hoogstaand evenement bij op een van de vijf gebieden van de kunsten, aangevuld met kleinere projecten die representatief zijn voor hun stedelijke cultuur. Gezien het belang van dit Forum voor de cultuur in Europa en de betekenis van de cultuur in het doen vervagen van de grenzen, besloot het Cultuurfonds hiervoor een bedrag beschikbaar te stellen.

Settlement '92

Onder de titel 'Settlement '92' heeft de Hortus Haren ter gelegenheid van het 350-jarige bestaan op 25 maart 1992 een manifestatie van beeldende kunst gehouden. Op een aantal locaties in het botanische park verrijzen ruimtelijke kunstwerken die in de internationale kunstwereld worden aangeduid met 'site specific projects'. Het natuurlijke groeiproces wordt gecombineerd met kunstwerken die eveneens op organische wijze ontstaan, waarbij de maker reageert op de bestaande omgeving en daarbij gebruik maakt van natuurlijke materialen. Met elkaar vormen de gerealiseerde projecten een 'Nederzetting' van hedendaagse kunstwerken in het uitgestrekte cultuurpark Hortus Haren. Het bestuur van het Cultuurfonds is van mening dat dit project een voorbeeldfunctie heeft. Dat is zeker zo gelet op het feit dat een relatief kleine gemeente het aandurft om zo'n omvangrijk cultureel evenement te initiëren en te ontwikkelen.

CULTUREEL FESTIVAL

AMERSFOORT 1992

22-29 APRIL

STEDEN FORUM EUROPA

HOOFDSPONSOR DHV

ORGANISATIE:

amersfoortse culturele raad i.s.m. een 30-tal amersfoortse
bedrijven en instellingen • inlichtingen [acr 033-633034](tel:033-633034) •

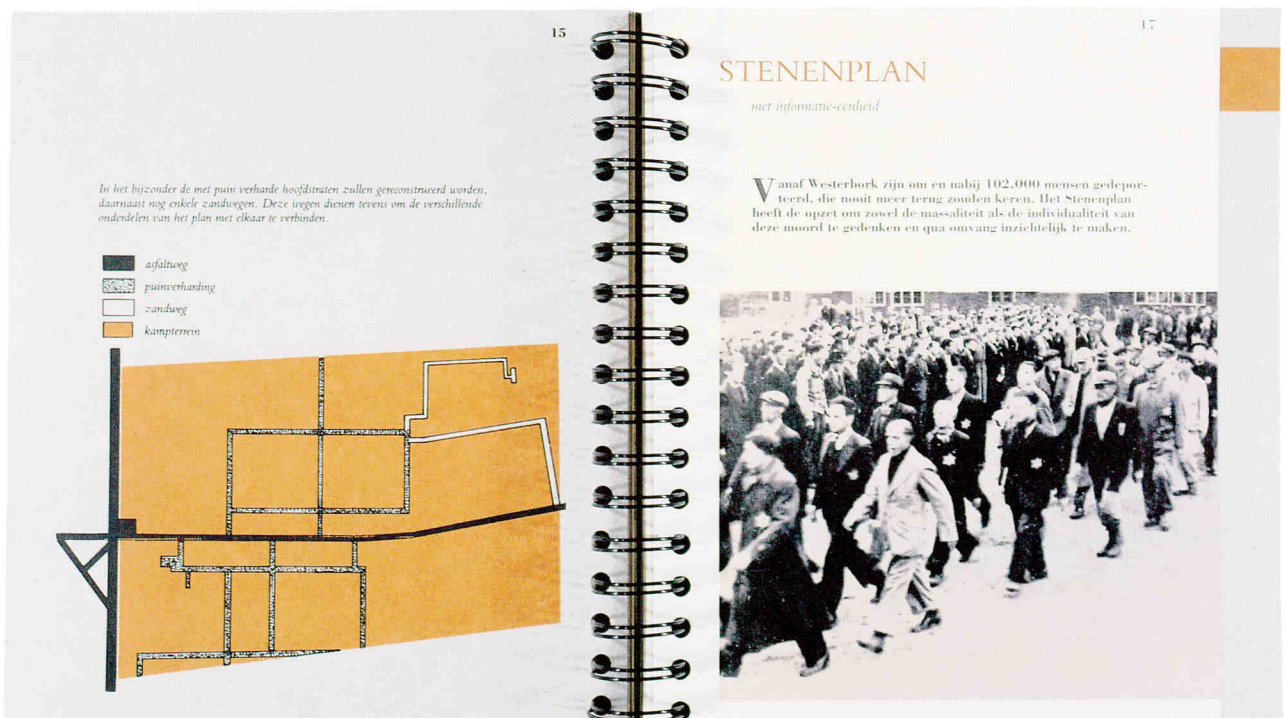
Cultureel Festival Amersfoort 1992
Peter Sinclair, Nîmes, Vrachtwagen

Monument van de Maand, Ameland

Brochure Inrichtingsplan Kamp Westerbork

Monument van de Maand 1991

De Stichting Monument van de Maand in Friesland, die vorig jaar zes jaar bestond, koos in 1991 voor het thema 'Bouwen in Friesland'. Gedurende acht maanden werd elke maand een bouwstijl belicht, waarbij een of meer monumenten uit die bouwperiode waren opengesteld.

Op verzoek van de Stichting Monument van de Maand stelde het Cultuurfonds een bijdrage beschikbaar in de uitgave van acht boekjes. Daarin is het thema van de maand belicht en wordt een beeld gegeven van gebouwen en bezienswaardigheden in de provincie uit een bepaalde bouwperiode.

In de boekjes zijn tevens natuur- en cultuurhistorische beschrijvingen opgenomen voor fietsers en wandelaars. De zesde jaargang (1991) omvat de volgende uitgaven:

Romaans bouwen in Friesland

Friese stinzen en staten

Gotisch bouwen in Friesland

Jonge bouwkunst in Friesland

Beschermde dorpsgezichten in Friesland

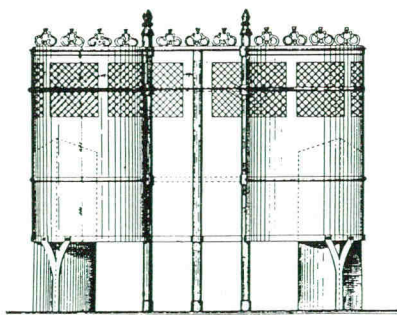
Renaissance in Friesland

Rococo in Friesland

Neo-gotische kerken in Friesland.

Exemplaren van deze boekjes zijn te koop bij de Stichting Monument van de Maand, Postbus 805, 8901 BP Leeuwarden.

Pilot-serie straatmeubilair

In april 1990 heeft de Stichting Cultuurfonds het boek 'Het staat op straat' uitgegeven, waarin het fenomeen straatmeubilair wordt belicht. Naar aanleiding daarvan heeft Eurovitel Video & Television Productions zich geïnteresseerd getoond in het produceren van een aantal televisie-afleveringen over dit onderwerp. In principe wil de NOS ruim twintig uitzendingen verzorgen van elk 5 à 7 minuten, waarin de verscheidene vormen van straatmeubilair, of, in sommige gevallen 'straatarchitectuur' vanuit een zestal invalshoeken onder de aandacht wordt gebracht. Daarbij zal ook het nog veelvuldig voorkomende historische straatmeubilair versus het moderne straatmeubilair aan de orde komen. De opnamen worden op vele plaatsen in zeer verschillende gemeenten in Nederland gemaakt en wel zodanig dat een grote doelgroep kijkers wordt bereikt. Iedere Nederlander immers heeft dagelijks met straatmeubilair te maken. Het maken van een pilot-serie wordt door het fonds gefinancierd.

Inrichtingsplan Kamp Westerbork

In 1971 werden de laatste barakken van Kamp Westerbork afgebroken. Behalve het monument van Ralph Prins, de spoorstaven die omhoog wijzen, herinnert sindsdien weinig meer aan een van de zwartste bladzijden uit de geschiedenis van ons land. Al jaren leeft bij velen de wens om de herinneringen aan de oorlogsperiode beter zichtbaar te maken zodat het kampterrein wordt wat het behoort te zijn: een plaats van herdenking en bezinning.

Daarom is in 1990 door de Stichting Voormalig Kamp Westerbork het initiatief genomen tot de Actie Kamp Westerbork. Een actie die er in moet resulteren dat in de zomer van 1992 – op 15 juli 1992 is het vijftig jaar geleden dat de eerste deportatietrein uit Westerbork vertrok – in de nu bestaande omgeving die materiële aspecten zichtbaar gemaakt en geaccentueerd zijn, die representatief zijn voor het leven in Kamp Westerbork. Daarbij is niet

gekozen voor een reconstructie van de oude situatie, maar voor objecten die zo worden uitgevoerd dat zij 'ruïne-achtige' sporen uit het verleden lijken. Om het plan te financieren werd door middel van de – door het Cultuurfonds bekostigde – brochure 'inrichtingsplan Kamp Westerbork' onder andere ook aan de Nederlandse gemeenten gevraagd een bijdrage te storten voor het onderdeel 'het 102.000 stenenplan'. Hiermee worden de 102.000 vroegere bewoners van het kamp die niet zijn teruggekeerd geëerd, door op de voormalige appèlplaats even zoveel stenen te plaatsen.

Al die gewone Nederlanders immers woonden tot in het begin van de oorlog ergens in Nederland, in een gemeente. Het waren burgers van Deventer, Winterswijk en Vlagtwedde, van Gouda, Breda en Amsterdam. Van welke gemeente zijn er geen Joodse burgers gedeporteerd? Daarom mag worden verwacht dat veel gemeentebesturen voor één keer een bedrag willen storten om daarmee hun omgekomen Joodse medeburgers te eren.

Op Water Gebouwd

Gelet op de voorbeeldfunctie en de hoogwaardige kunstzinnige kwaliteit van de tentoonstelling 'Op Water Gebouwd' te Goes, besloot het bestuur een subsidie te verlenen in de kosten van de catalogus van deze manifestatie.

De tentoonstelling van beelden en installaties vond gedurende de maanden juli, augustus en september 1991 plaats in de vesten van Goes. Negen kunstenaars uit Nederland, België, Duitsland en IJsland bouwden op verschillende locaties in de vesten, het grensgebied tussen de oude stad en de nieuwe wijken, installaties op, waarbij de variatie in kunstwerken praktisch alle mogelijkheden weergaf die in het water te verwezenlijken zijn. De catalogus brengt niet alleen het thema 'kunst in de openbare ruimte' onder de aandacht, maar wijst ook op de aantrekkelijke combinatie van moderne kunstwerken op oude historische verdedigingswerken. Bovendien wordt de relatie tussen de expositie, de geschiedenis van de wallen en vesten en de ontwikkeling van de stad aan de orde gesteld.

Jeugdtheaterproject 'Kicking Shoes'

Op 15 oktober 1992 zal in Amsterdam de première plaats vinden van de theaterproductie 'Kicking Shoes'. De theaterstichting Paradox wil met deze voorstelling:

- een bijdrage leveren aan het voorkomen/vermindern van crimineel gedrag onder jongeren;
- spelers en publiek zicht geven op mechanismen die van invloed zijn op crimineel gedrag;
- mogelijkheden aangeven voor het maken van andere keuzen;
- jongeren bereiken die niet gewend zijn naar het theater te gaan.

Met 'Kicking Shoes', een produktie door en voor jongeren, richt Paradox zich op allochtone en autochtone jongeren van LBO- en MAVO-niveau in de leeftijd van 12 tot 18 jaar, die door herkomst, milieu en maatschappelijke omstandigheden niet vanzelfsprekend in aanraking komen met kunst en cultuur. Naar aanleiding van gesprekken met mensen die beroepsmatig met jongeren en jeugdcriminaliteit te maken hebben, bleek grote belangstelling voor en behoefte aan een andere manier om jeugdcriminaliteit onder de aandacht van doelgroepen, publiek en deskundigen/medewerkers te brengen. Na de première volgt een tournee met voorstellingen in Utrecht, Rotterdam en Den Haag.

Op Water Gebouwd. Erik Colpaert, 'Il y a trop de monde'

Verbinding Kunstzinnige Vorming/Amateuristische Kunstbeoefening/Professionele Kunsten

Op verzoek van de Stichting Kunstzinnige Vorming Groningen werd een bijdrage toegezegd voor de verslaglegging van een drietal experimenten in het kader van de hiernaast omschreven verbinding. Ter gelegenheid van het honderdjarige bestaan van de school wil de stichting een aantal experimenten opzetten waarin kunstzinnige vorming en amateurkunst op een geheel nieuwe manier aan elkaar worden gekoppeld, terwijl op verbindingsscholen professionele kunstenaars een inbreng hebben. De directie van de school zet dit in het volgend voorbeeld uiteen:

'Thematisch werk in de KV-afdeling keramiek-modellieren-beeldhouwen, vormt het uitgangspunt voor een professioneel vormgegeven choreografie voor amateurdansers. Een tentoonstelling en videobeelden daarvan vormen het decor waarin de dansvoorstelling plaats vindt. Op een vergelijkbare wijze worden film, architectuur en jazzmuziek in een totaalconcept geplaatst, waarin voor betrokkenen (cursisten, docenten, amateurkunstenaars, kader en toeschouwers) nieuwe verbanden, oriëntatiepunten en inspiratiebronnen opdoemen en er tevens een andere wijze van betrokken-zijn ontstaat. Dergelijke werkvormen zullen de bestaande niet vervangen, maar ze geven wel een wezenlijke aanzet tot vernieuwing en verdieping.'

De experimenten worden getoond op 16 juni 1992, waarbij tevens een gecompriëerd symposium wordt gehouden met als motief: cultuurparticipatie in het proces van socialisatie. Het materiaal van dit symposium zal in principe in een themanummer van het tijdschrift 'Kunst en Educatie' worden gepubliceerd.

Cahiers voor lokale en regionale geschiedenis

In het jaarverslag over 1989 werd aangekondigd dat in de loop van de jaren negentig nog tien – van de in totaal veertien – uitgaven in de reeks thematische cahiers zouden worden uitgegeven, waarin een vakgebied, specialisme of onderwerp binnen de geschiedwetenschap behandeld wordt dat een bijzondere relatie heeft met of relevantie voor de lokale en regionale geschiedenis. Inmiddels zijn de eerste zes cahiers verschenen, te weten:

1. Strafrecht en criminaliteit, 1988
2. Materiële cultuur: huisraad, kleding en bedrijfsgereedschap, 1988
3. Historische geografie: landschap en nederzetting, 1989
4. Stads geschiedenis, 1989
5. Historische demografie: bevolkings- en gezinsgeschiedenis, 1991
6. Onderwijs geschiedenis, 1991

In opzet zijn alle cahiers gelijk. Ieder cahier behandelt op compacte wijze een bepaald thema of deelgebied uit de geschiedenis. In het eerste hoofdstuk wordt het thema ingeleid en wordt een overzicht gegeven van de stand van het onderzoek en van ontwikkelingen die zich op het betreffende terrein hebben voorgedaan. Vervolgens wordt ingegaan op de mogelijkheden voor de lokale en regionale onderzoeker. Aan de orde komen onderzoeksvragen, bronnen en methoden, ideeën voor onderzoek, steeds op basis van recent verschenen literatuur. Aan de hand van voorbeelden wordt inzicht gegeven hoe men zelf een onderzoek kan beginnen. Een praktisch hulpmiddel bij het onderzoek vormt het handwijzergedeelte, waarin de voornaamste bronnen en hun vindplaatsen worden gepresenteerd. In dit gedeelte is ook de literatuur opgenomen. Een register is toegevoegd om de toegankelijkheid te vergroten.

In voorbereiding zijn de cahiers: Vrouwengeschiedenis, Sociale zorg, Dorpsgeschiedenis: bewoning en bewoners, Industriële archeologie, Volkskunde, Lokaal bestuur, Elite-onderzoek, Belastingen.

Voorjaarssymposium Nederlandse Museumvereniging

Ten behoeve van de organisatie van een symposium over gemeentelijke en provinciale museumpolitiek, werd door het fonds een subsidie verstrekt. Tijdens het symposium, dat op 30 en 31 mei in kasteel Hoensbroek werd gehouden, werden op basis van het thema 'provinciale en gemeentelijke museumpolitiek' drie 'cases' behandeld, te weten:

1. het nieuwe museum in de gemeente Groningen en de gevolgen daarvan voor het gemeentelijk en provinciaal museumbelied.
2. de plannen voor een nieuw geïntegreerd museum in de gemeente Enschede.
3. de nieuwe musea in Maastricht (moderne kunst), Kerkrade (industrie en samenleving) en Venlo (historie en volkskunde), voornamelijk gefinancierd door de provincie, maar met vergaande gevolgen voor 'overblijvende' gemeentelijke musea.

Story International II

In navolging van Poetry International, dat inmiddels voor de tweeëntwintigste keer is gehouden en Poetry on the Road (voor de derde keer), werd in 1991 het eerste Story International-festival in Rotterdam gehouden. Het tweede festival vond plaats in januari 1992 in het bibliotheektheater te Rotterdam.

Tijdens Story International II werd speciale aandacht besteed aan de kinder- en jeugdliteratuur en aan de literatuur uit de landen van herkomst van culturele minderheden. Behalve programma's voor kinderen en jongeren vonden discussiebijeenkomsten plaats voor auteurs, vertalers, illustratoren, medewerkers van bibliotheken en onderwijskrachten.

Het door het Cultuurfonds beschikbaar gestelde bedrag is aangewend voor die specifieke programma-onderdelen die betrekking hebben op het gemeentelijke culturele gebied, gericht op de participatie van allochtone groepen.

Poëzieproject Doe maar Dicht maar 1991/1992

Evenals in 1990 besloot het bestuur van het Cultuurfonds, op verzoek van de redactieraad van Doe maar Dicht maar te Groningen, een bedrag beschikbaar te stellen voor het gelijknamige poëzieproject.

Het project Doe maar Dicht maar is erop gericht de belangstelling van middelbare scholieren (van 12 tot 20 jaar) voor poëzie te vergroten. Dit gebeurt door hen zelf gedichten te laten schrijven en ze kennis te laten maken met het werk van professionele dichters.

Nevendoelen zijn het stimuleren van docenten Nederlands om meer aandacht te besteden aan de creatieve talenten van jongeren. Ook wordt poëzie van jongeren onder een groter publiek verspreid door middel van een slotmanifestatie en de uitgave van een poëziebundel met werk van jongeren.

Zowel leerlingen van Groningse scholen als uit de rest van het land kunnen meedoen aan de dichtwedstrijd die aan het festival vooraf gaat. Op 6 maart 1992 vond de slotmanifestatie plaats, in de Stadsschouwburg in Groningen.

Marius van Beek
De Zonnewijzer, 1986
Sint Michielsgestel,
sportterrein instituut voor doven
In samenwerking met architect
Edo Vos

Boek Marius van Beek

In juni 1991 werd in het Gemeentemuseum van Arnhem een tentoonstelling gehouden ter gelegenheid van de zeventigste verjaardag van de kunstenaar Marius van Beek. Bij die tentoonstelling is een boekwerk uitgegeven, genaamd 'Marius van Beek Beelden', dat gewijd is aan deze in en voor de Nederlandse gemeenten zo productief gebleken kunstenaar. Het Cultuurfonds heeft een bijdrage beschikbaar gesteld in de kosten van dit boek. De beeldhouwer Van Beek heeft de beeldende kunst immers wat dichter bij de gemeenten gebracht door in veel gemeenten werk te realiseren. Bovendien kan het boek niet alleen worden gezien als een bekroning van Van Beeks werk als beeldend kunstenaar, maar ook als auteur van kunstbeschouwende publikaties.

Surinametentoonstelling in Museon

Op verzoek van het bestuur van de Stichting Surinaams Regionaal Steunpunt in Den Haag zegde het Cultuurfonds een subsidie toe voor het project Surinametentoonstelling in het Museon. De tentoonstelling richt zich op een breed Nederlands publiek, waarbij speciale aandacht zal worden gegeven aan informatie voor de autochtone Nederlandse jeugd. Daarnaast wordt gemikt op de belangstelling van de tweede en derde generatie van Surinamers in Nederland die weinig weten van de historische banden tussen Suriname(rs) en Nederland(ers).

Vooraf met het oog op de onderwijskundige en educatieve aspecten van de expositie heeft de Stichting Surinaams Regionaal Steunpunt de medewerking ingeroepen van het Museon. De doelstellingen van de expositie, die de titel heeft 'Van Nederlanders in Suriname tot Surinamers in Nederland', zijn als volgt geformuleerd:

- a. het bijbrengen, c.q. verdiepen van het inzicht bij de autochtone Nederlanders dat de contemporaine ontmoeting tussen Suriname en Nederland een voorgeschiedenis van drie eeuwen kent, waarvoor men zijn ogen niet mag sluiten;
- b. het bijbrengen, c.q. versterken van het besef bij de autochtone Nederlanders dat naast Afrikaanse en Aziatische invloeden, ook de Nederlandse cultuur haar sporen heeft nagelaten in de Surinaamse cultuur in wording;
- c. het leveren van een bijdrage aan een betere waardering van de autochtone Nederlanders voor Surinamers in Nederland, alsmede voor hun tradities en culturele uitingen.

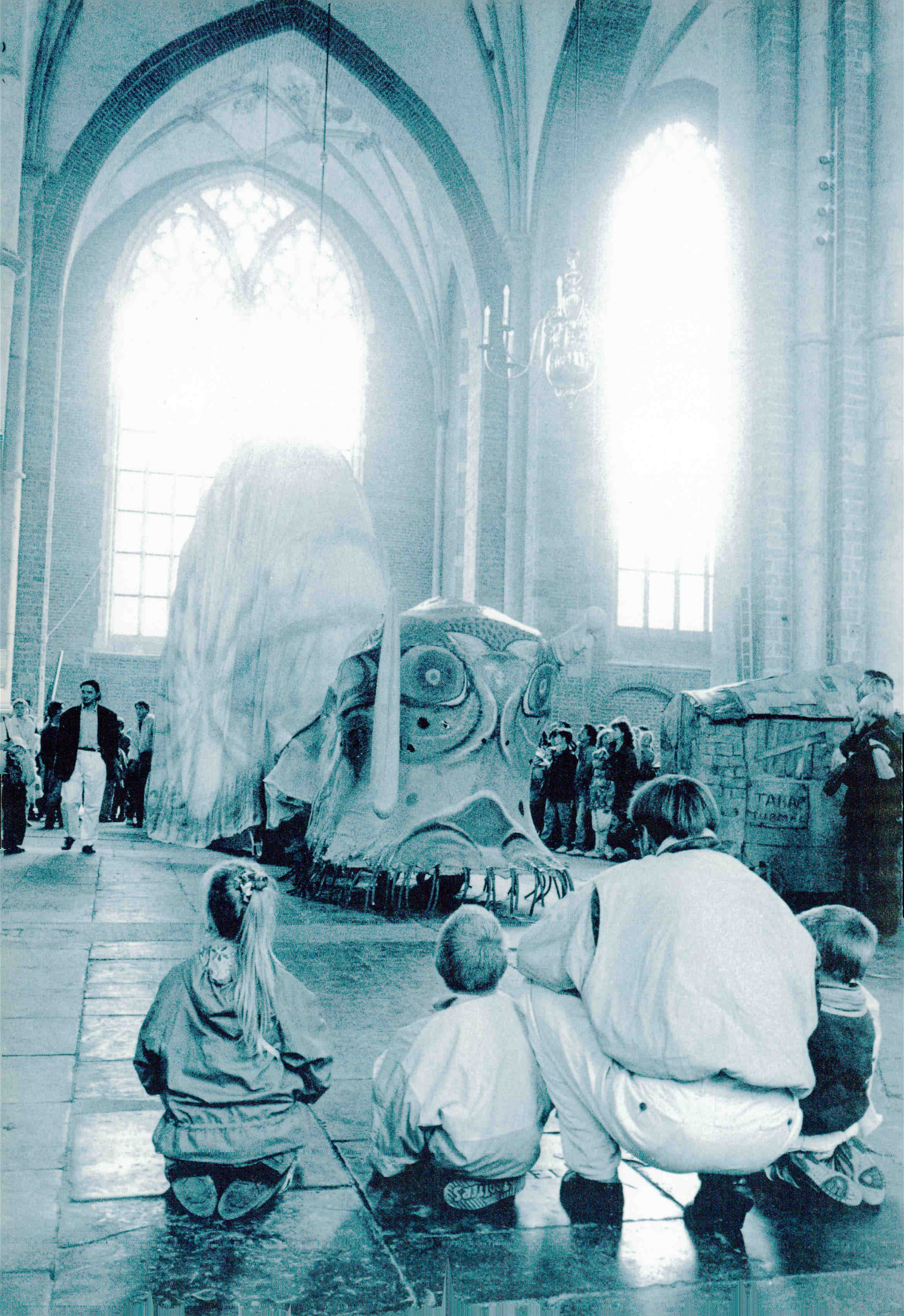
Bij een voortvarende aanpak kan de tentoonstelling in 1995 gereed zijn. Na de expositie in het Museon zal een reizende tentoonstelling een optimaal bereik kunnen krijgen, waarbij nu al een schatting wordt gemaakt van een half miljoen bezoekers.

Kunstproject 'De Meenthe' Leeuwarden

Het gemeentebestuur van Leeuwarden heeft in de afgelopen jaren plannen ontwikkeld – die al ten dele zijn uitgevoerd – om van de wijk 'De Meenthe' weer een aantrekkelijk woon- en leefgebied te maken. De problematiek van De Meenthe is te vergelijken met andere achterstandswijken in vooral de grotere steden: de wijken verpauperen door een complex van factoren.

Om de neerwaartse spiraal in De Meenthe te doorbreken, probeert de gemeente Leeuwarden de woonsituatie te verbeteren vanuit meerdere invalshoeken en disciplines. Ook de beeldende kunst levert een bijdrage aan een betere leefbaarheid van de buurt.

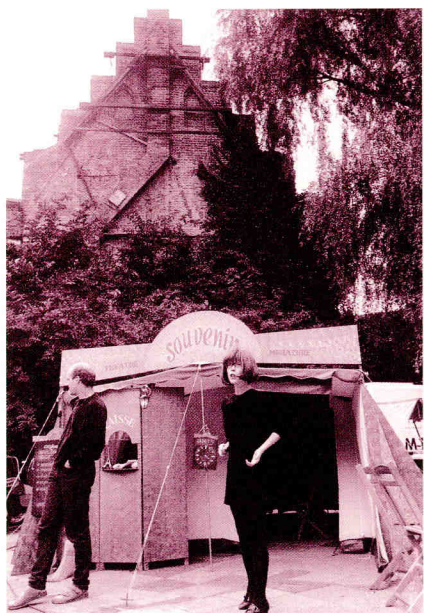
Het bestuur van het Cultuurfonds is van mening dat dit kunstpro-

ject een voorbeeldfunctie kan hebben. In het project is beeldende kunst op een geslaagde wijze geïntegreerd in het hele renovatie-proces.

Zo heeft bij voorbeeld de in Leeuwarden wonende beeldende kunstenaar Antonia Talamini kleuradviezen gegeven voor de diverse woningen. Ook maakte ze verschillende neonobjecten voor de gevels van gebouwen om de massiviteit daarvan te doorbreken.

Festival Oostenwind

In september 1991 vond op initiatief van de Culturele Raad Overijssel het Festival Oostenwind plaats. Het festival was een vierdaags evenement waarin uiteenlopende vormen van muziek en theater centraal stonden die afkomstig waren uit Overijssel of daar sterk op waren gericht. Het festival had naar de mening van het Cultuurfonds een goede kwaliteit en kan een voorbeeld zijn voor dergelijke evenementen elders in het land.

Het Festival Oostenwind had als bijzonder thema 'de stad als decor': een aantal uitvoeringen heeft plaatsgevonden op bijzondere locaties, binnen en buiten, in het monumentale centrum van de oude Hanzestad Deventer. Een voorbeeld hiervan is het Dompteursspel.

- Aan de buitenkant van de Lebuïuskerk wordt een enorm doek van 15 x 3 meter beschilderd met het stadsgezicht van Deventer. Behalve tweedimensionaal is de stad ook in de vorm van objecten (huizen) aanwezig.
- Op een gegeven moment wordt het landschap van de stad overwoekerd door groen, bomen en struiken.
- Een van de objecten dringt dwars door het doek, waarachter twee deuren toegang geven tot de kerk, de kerk binnen. Dit gaat gepaard met zwaar tromgeroffel, eerst achter het doek, daarna hoog op een stelling boven in de kerk.
- Ook andere objecten dringen door in de kerk. Langzaam vindt een transformatie van deze objecten plaats: de huizen veranderen in de kop, slakkehuis en staart van een acht meter hoge slak. Deze apotheose wordt begeleid door zware orgeltonen.

Deze projecten hadden tevens tot doel een ander dan het reguliere theaterpubliek te bereiken en een bijdrage te leveren aan het zogenoemde cultuurtoerisme, toerisme met een culturele component.

De tentoonstellingsflits

Op verzoek van Eurovitel Video & Television Productions besloot het bestuur een twintigtal tentoonstellingsflitsen financieel mogelijk te maken. Zo'n flits is een programma van vijf minuten dat een beeld schetst van de tentoonstellingen in de gemeentelijke musea. Ook geeft het een bondig bezoek-advies aan zowel kunstminnaars als een breed publiek met een zekere belangstelling voor beeldende kunst.

Hoge artistieke kwaliteitsnormen en actualiteitswaarde vormen daarbij de selectie-criteria. Naast een blik op het tentoongestelde werk wordt relevante informatie gegeven over de kunstenaar en over de motieven waarom geëxposeerd wordt. Doelgebieden vormen de ongeveer veertig gemeentelijke musea en drie rijksmusea in Nederland die tentoonstellingen van hedendaagse kunst brengen. Daarnaast mikt Eurovitel op de ad hoc 'beelden – buiten' exposities die vooral tijdens de zomer in toenemende mate gehouden worden door non-profit organisaties. De uitzendingen

vonden plaats in de periode januari tot begin juni 1992 op donderdagavond tussen 19.45 en 20.00 uur, op Nederland 3 bij de NOS. Inmiddels is gebleken dat naar aanleiding van deze uitzendingen het museumbezoek is toegenomen. Met name de musea in het noorden en midden van het land krijgen hierdoor veel meer bezoekers uit de randstad. De kijkdichtheid van het programma is tussen de 250.000 en 500.000.

Tentoonstelling St. Sebastianus

Bij wijze van vooruitblik kan op deze plaats worden gemeld dat in 1993 in het Gemeentemuseum het Markiezenhof te Bergen op Zoom een tentoonstelling zal worden georganiseerd die gewijd is aan St. Sebastianus. Naast patroon van vele schuttersgilden (117 in de provincie Limburg, 23 in de provincie Noord-Brabant en 45 in Vlaams België) is Sebastianus een van de vier pestheiligen. Aan deze heilige zijn zeven Nederlandse parochies gewijd. Hoewel St. Sebastianus altijd zeer tot de verbeelding heeft gesproken en hij en zijn legende de inspiratiebron zijn geweest voor talloze kunstenaars, is deze heilige nog nooit vanuit diverse invalshoeken belicht.

Op de expositie in Bergen op Zoom zal aandacht worden besteed aan de ontwikkeling van de legende, het ontstaan van de verering als pestheilige en de achtergronden van het schutspatroonschap. Ook de rol van Sebastianus in de kunsten zal uitvoerig worden verbeeld, waarbij niet alleen wordt stil gestaan bij de iconografische traditie in de beeldende kunsten, maar ook dieper wordt ingegaan op het Sebastiaan-thema in de literatuur, in de film en in de muziek.

Congres Muzikale Vorming 1992

Het Cultuurfonds stelde een bedrag beschikbaar ten behoeve van de organisatie van het congres Muzikale Vorming 1992 op 14 en 15 februari te Nijmegen. Het congres had als titel 'Muziek in beweging' en trok door omvang en publiciteit de aandacht van een groot publiek, waarbij het belang van de muzikale vorming als onderdeel van opvoeding en onderwijs werd benadrukt. De inhoud was gericht op de muzikale vorming in onderwijs- en buitenschoolse situaties en was afgestemd op het overheidsbeleid cultuurparticipatie en de kerndoelen muziek in de basisvorming. De deelnemers maakten kennis met nieuwe inzichten, werkwijzen, repertoire en technologieën.

Nederlandse Federatie van Vrienden van Musea

In 1989 was in samenwerking met de Nederlandse Federatie van Vrienden van Musea het boek 'Ware vriendschap is wederzijds' tot stand gekomen. Dit door het Cultuurfonds gefinancierde en uitgegeven boek bevat het verslag van een onderzoek naar het functioneren van vriendenkringen. Het behandelt drie praktijkvoorbeelden waarbij wordt ingegaan op de situatie van vriendenkringen in het Stedelijk Museum Alkmaar, Museum Boymans van Beuningen en het Jopie Huisman Museum.

Vorig jaar vroeg de Federatie het Cultuurfonds als sponsor te fungeren voor een informatiepakket ten behoeve van de Vrienden van Musea.

Ter gelegenheid van haar tienjarige bestaan in 1992 wil de Federatie een dergelijk pakket, bestaande uit vier brochures,

uitgeven, die als handleiding kunnen dienen bij:

- het oprichten van een vriendenvereniging of stichting,
- het vaststellen van de rechtsvorm van de nieuw op te richten vriendeninstelling,
- het opzetten van een ledenadministratie en boekhouding, het werven van leden en begunstigers en het behouden daarvan.

Als doelgroepen voor de informatiepakketten wordt gedacht aan de 150 leden van de Federatie, de ongeveer 150 vriendeninstellingen die nog niet bij de Federatie zijn aangesloten en de circa 500 musea die nog geen vriendeninstelling hebben. In de ruim 300 vriendeninstellingen zijn zo'n 200.000 vrienden vertegenwoordigd die jaarlijks vele miljoenen guldens opbrengen en moreel, politiek en door het verrichten van vrijwilligerswerk het museumwerk ondersteunen. Aangezien het Cultuurfonds het nut van deze brochures voor het museumnetwerk onderkent, werd besloten de uitgave van dit informatiepakket te sponsoren.

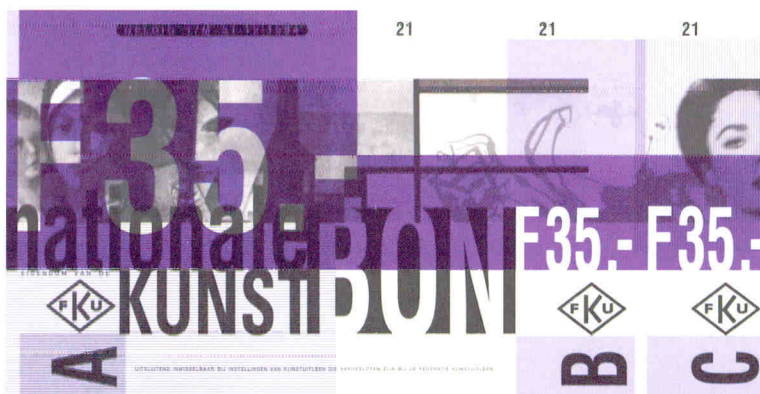
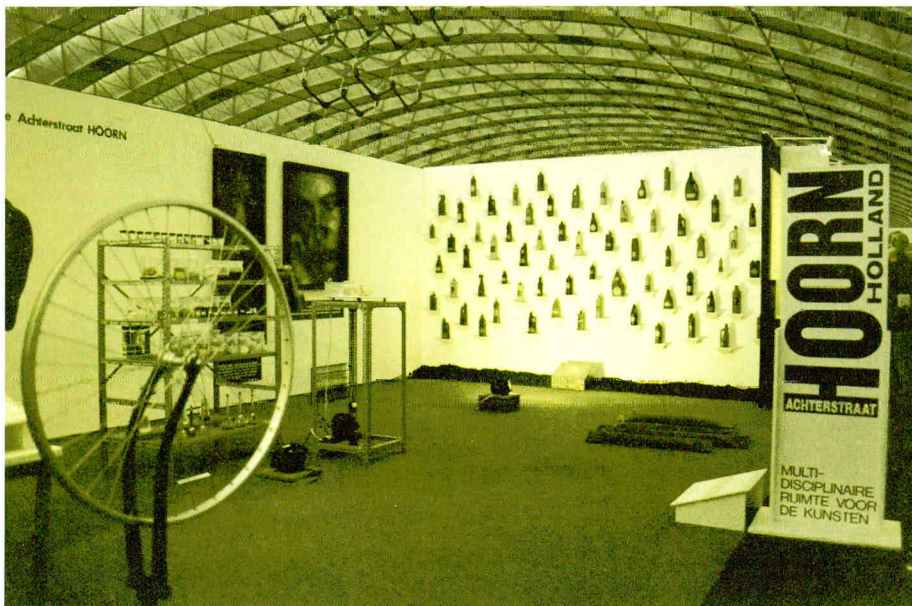

De Kunstbende is een project van de WVC-commissie 'Meer doen met cultuur', onder voorzitterschap van A. van der Louw. Het project beoogt de cultuurparticipatie van jongeren te bevorderen; de doelgroep bestaat uit jongeren van 14 tot 18 jaar, van wie een groot aantal nauwelijks aan culturele activiteiten deelneemt. Doel van de Kunstbende is jongeren in staat stellen zich artistiek te uiten op diverse terreinen van cultuur. Cultuur moet door jongeren 'leuk' gevonden worden, het moet iets zijn waar ze graag aan deelnemen, waar ze bij willen horen. De Kunstbende wil dit bereiken via wedstrijden binnen diverse disciplines: beeldende kunst/design, theater, dans, muziek, video en taal. Bij de opzet van de wedstrijd is rekening gehouden met de specifieke interessegebieden van allochtone jongeren en lager opgeleide jongeren. Het Cultuurfonds honoreerde het verzoek van de Kunstbende Rotterdam e.o. om een bijdrage in de kosten van de voorronde in die gemeente. De landelijke finale vond plaats op 15 juni 1991 in Muziekcentrum Vredenburg te Utrecht.

Stichting De Achterstraat Hoorn

Stichting De Achterstraat uit Hoorn wil de eigentijdse beeldende kunst bevorderen, met een zo wijd mogelijke uitstraling. In 1991 kreeg de stichting het unieke aanbod om van 29 mei tot en met 2 juni op de Kunst-RAI te gaan staan. Naast de vele galeriën uit binnen- en buitenland, zijn er slechts vier instellingen in Nederland die deze mogelijkheid krijgen aangeboden. Op deze wijze kon De Achterstraat een kunstzinnige presentatie houden. Zowel de stichting als de gemeente en de deelnemende kunstenaars hebben hun krachten gebundeld en zich zo landelijk gemanifesteerd.

Nationale Kunstbon

Op de Dag van de Kunstuitleen, 9 november 1991, introduceerde de Federatie Kunst Uitleen (FKU) de nationale Kunstbon. De bon is inwisselbaar bij alle instellingen die bij de FKU zijn aangesloten. Een landelijk inwisselbare Kunstbon heeft een aantal voordelen. De bon vergroot de service van de artotheken aan het publiek en zorgt voor landelijke promotie van de kunstuitleen. Bovendien vergroot de Kunstbon de omzet van de artotheken. Het Cultuurfonds financierde de investeringskosten van de nationale Kunstbon.

Kunst & Kids

In de wijk het Oude Noorden te Rotterdam is op initiatief van de bewonersorganisatie een kinderproject gestart onder de naam Kunst & Kids. Het project beoogt de interesse van kinderen voor kunst te wekken. Bij de keuze van het middel kunstzinnige vorming spelen drie aspecten een rol:

1. Kunstzinnige vorming als 'het gevoelig maken voor kunst', waarbij geprobeerd wordt om begrip te kweken voor de cultuur van het kind en zodoende erkenning te krijgen voor 'het produkt' dat het kind maakt.
2. Kunstzinnige vorming als middel tot persoonlijkheidsontplooiing, waarbij het belangrijk is dat kinderen, door allerlei kunstvormen te beoefenen, zich emotioneel beter leren uiten en die emoties ook beter leren begrijpen.
3. Kunstzinnige vorming als middel tot maatschappelijke bewustwording, waarbij de maatschappelijke omgeving – in dit geval de wijk het Oude Noorden – een belangrijke rol speelt. Een actieve rol spelen in de verfraaiing van de woonomgeving is daar een goed voorbeeld van, maar ook de positieve beïnvloeding van bij voorbeeld de basisscholen is erg belangrijk.

Het project richt zich op kinderen in de leeftijd van 4 tot 14 jaar. De leeftijdsgrens van 14 jaar geldt omdat relatief veel kinderen wat langer op de basisschool verblijven in verband met achterstand op zowel onderwijs- als maatschappelijk/cultureel gebied. Inmiddels zijn de volgende projecten uitgevoerd waar kinderen van vijf basisscholen en enkele buurthuizen in de wijk bij betrokken zijn.

- Tegeltaleau
Dit is een door 115 leerlingen gemaakt, evenveel tegels tellend taleau, dat aan een gevel in de wijk bevestigd werd.
- Wisselwand
Twee basisscholen leverden ontwerpen voor de al bestaande wisselwand: een reusachtige lijst tegen een grote blinde muur in de wijk wordt regelmatig opgevuld met zes kindertekeningen die 'opgeblazen' worden tot een formaat van 3 x 2 meter.
- Fotoproject
In samenwerking met de Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam werd een fotoproject gemaakt, dat uitmondde in een expositie in het wijkmuseum.
- Muurschildering
Achter het kunstobject van een professioneel kunstenaar werden door kinderen muurschilderingen aangebracht.
- Voorts werd een beeldende-kunstwerkplaats/artotheek voor kinderkunst gerealiseerd.
Naar de mening van het bestuur van het Cultuurfonds combineert het project op een unieke manier kunstzinnige vorming door kinderen, met verfraaiing van de woonomgeving. Vooral echter worden kinderen gestimuleerd om via artistieke expressie betrokken te raken bij hun woonomgeving.

Project 25 gemeentehuizen

Al sinds geruime tijd werkt een collectief genaamd 'de Viewmasters', bestaande uit: Paul de Nooijer, fotograaf, Henrik Barends, grafisch vormgever, Adriaan Elligens, kunsthistoricus en Pier Pennings, coördinator, aan een plan om een specifieke bouwperiode uit de Nederlandse geschiedenis aan de vergetelheid te onttrekken. Het gaat om de periode van de Wederopbouw, de jaren vijftig, waarin soms overdacht, soms overhaast, vooral in de publieke sfeer opvallende bouwwerken werden opgericht. Als gemeentehuis, als dienst openbare werken of wat dies meer zij, vallen deze gebouwen op door hun onopvallendheid. Juist de jaren van de Wederopbouw – een witte vlek in een bepaalde periode in de bouwkunst die als boeiend kan worden gekwalificeerd – zijn voor 'de Viewmasters' kunsthistorisch interessant en artistiek inspirerend. Over de architectonische betekenis van overheidsgebouwen is nog weinig gepubliceerd. Wat gebeurde er werkelijk in Emmeloord, Goes, Delfzijl of Emmen? Aan de hand van 25 gemeentehuizen uit die periode wordt nagegaan hoe er toen door gemeenten over architectuur werd gedacht en vanuit welke drijfveren en onder welke voorwaarden er werd gebouwd. Aangezien het project niet alleen zijn eigen artistieke waarde heeft, maar ook een voorbeeldfunctie kan vervullen voor lokale overheden die worstelen met de legitimering van goede bouwplannen en het programma van eisen, stelde het bestuur van het fonds een substantiële bijdrage beschikbaar voor de uitgave van het boekwerk '25 gemeentehuizen'.

Natuurlijker Groenbeheer in Nederlandse gemeenten

Op 31 oktober 1991 verscheen het boek 'Natuurlijker Groenbeheer in Nederlandse gemeenten'.

In het woord vooraf geeft drs. J.B. Pieters, directeur natuur, bos, landschap en fauna van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de volgende beschouwing:

'Naar ik verwacht zullen in de jaren negentig natuurlijk groenbeheer en natuurontwikkeling bij de gemeentelijke groendiensten in Nederland een grotere rol gaan spelen dan ooit het geval is geweest. Terwijl de belangstelling voor dit onderwerp groeit, is de kennis om dit in de praktijk te realiseren nog in ontwikkeling. Dit laatste slaat niet alleen op het beheer van natuurlijke begroeiingen, maar ook op de benadering vanuit beleid en ontwerp voor deze wijze van groenbeheer. Dit boek wil een bijdrage leveren om lacunes in de kennis over het inschakelen van de natuur bij het stedelijk groenbeheer te verkleinen. In het begin en het einde van het boek ligt het accent hierbij wat meer op de stedelijke omgeving. Het overgrote deel heeft evenwel betrekking op het openbaar groen van alle Nederlandse gemeenten. Voor groenbeheerders is het belangrijk om relatief snel een goed ogend resultaat te behalen. Voor ontwikkelingen als deze denkt men al gauw aan een bonte berm of een bloemrijke vegetatie met vlinders en bijen. Om resultaten van natuurlijk groenbeheer echter een duurzaam karakter te kunnen geven, is meer nodig dan alleen een handleiding gericht op het praktisch beheer. Een visie op de aanpak en toepassing van natuurlijk groenbeheer (beleid, planning en uitvoering) en ecologie zijn daarom belangrijk. Het is niet de bedoeling om de visie die in dit boek wordt aangereikt op toepassingsmogelijkheden van natuurlijk groenbeheer in het stedelijk gebied, als enige waarheid te poneren. Het gaat er vooral om de lezer te inspireren in het zoeken naar nieuwe mogelijkheden in het groenbeheer en hem uit te dagen tot verdere discussie.'

Natuurlijker groenbeheer in Nederlandse gemeenten, Lewenborg Groningen

Beeldende kunst in tien Zuidhollandse gemeenten

Tien middelgrote gemeenten in Zuid-Holland zijn onderzocht op hun beeldende-kunstbeleid in de jaren '88 tot '90. Zes van deze gemeenten kregen bij wijze van experiment een structurele subsidie van de provincie ter versterking van het beeldende-kunstbeleid. De overige vier gemeenten zijn incidenteel door de provincie gesubsidieerd. In het evaluatie-onderzoek, uitgevoerd door de Culturele Raad Zuid-Holland, ging het om de volgende vier vragen:

- waaraan hebben de betreffende gemeenten hun beeldende-kunstabudget besteed?
- is de provinciale subsidie volgens de voorwaarden besteed?
- wat zijn de knelpunten bij het opzetten en het uitvoeren van een beeldende-kunstbeleid in een middelgrote gemeente?
- verdient het provinciale beeldende-kunstbeleid bijstelling?

De onderzoeksgegevens zijn verzameld met behulp van bronnen-onderzoek, schriftelijke vragenlijsten en interviews.

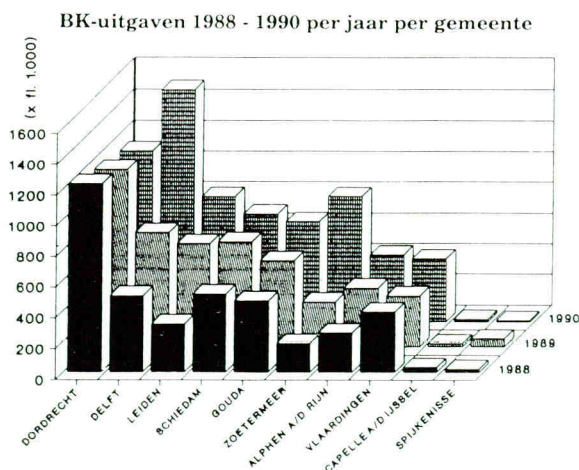
Twee à drie van de zes structureel gesubsidieerde gemeenten zijn er in geslaagd een kwalitatief goede en levendige beeldende kunst-infrastructuur te ontwikkelen dan wel te onderhouden. Van de vier gemeenten die incidenteel subsidie hebben ontvangen, zijn er twee gedeeltelijk geslaagd in de opzet van een infrastructuur.

De voornaamste conclusies zijn:

- een 'kartrekker' en een visie op beeldende-kunstbeleid zijn beide onontbeerlijk voor een goed beleid.
- het is moeilijk om een deskundige adviescommissie samen te stellen waarmee alle partijen kunnen instemmen.
- het blijkt een tot drie jaar te duren voordat er sprake is van een functionerende infrastructuur en de daar bijbehorende adviescommissie(s).
- ondanks de verschuiving van een kunstenaars-gericht beleid naar een kunstbeleid, blijft het in de gemeenten een moeizaam proces om het 'kunstprodukt' een meer centrale plaats te geven in het beeldende-kunstbeleid.
- het blijkt moeilijk om het belang van de 'eigen' kunstenaars en het belang van de kunst op elkaar af te stemmen, waarbij de woonplaats van de kunstenaar geen rol speelt.
- de professionaliteit van de kunstenaars wordt onvoldoende getoetst. Voorts is er nauwelijks gekeken naar de kwaliteit van het werk.
- een Centrum Beeldende Kunst (CBK) past in theorie ideaal binnen het beeldende-kunstbeleid van een centrumgemeente die een regio bedient. Immers, in een centrumgemeente kan een maximale afstemming plaatsvinden tussen de beleidstaken en instrumenten. In de praktijk blijkt de totstandkoming van een CBK een moeizaam proces te zijn.
- zowel de provincie als de Culturele Raad hechten aan een aanbod van projecten en manifestaties met een landelijk karakter. Deze activiteiten komen nauwelijks van de grond.
- het is voor de aanvragers van een subsidie (instellingen, bedrijven, kunstenaars) onduidelijk waar ze een aanvraag kunnen indienen.
- de vorming van een regio rondom een centrumgemeente die alle subsidieregelingen beheert, blijkt in de praktijk meer ideaalbeeld dan werkelijkheid te zijn.

Op verzoek van de Culturele Raad heeft het Cultuurfonds de publikatie van de onderzoeksresultaten in een handzaam rapport voor zijn rekening genomen.

Volgens het bestuur kan het onderzoek achtergrondinformatie leveren voor een studie naar de algemene knelpunten in het gemeentelijk beeldende-kunstbeleid.

Met muziek meer mens

Onder het motto 'Met muziek meer mens' wil het Hoofdbestuur van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst de kwaliteit van de muzikale vorming in het onderwijs aan kinderen van 4 tot 12 jaar bevorderen. De Maatschappij tracht dit te bereiken door in een aantal achtereenvolgende jaren extra aandacht te besteden aan de verschillende facetten, zoals geformuleerd in de kerndoelen voor het muziekonderwijs op de basisschool.

De muziekcommissie, het uitvoerend orgaan van de Maatschappij, wil dit project in de vorm van een proef voorbereiden. Aangezien tussen een aantal leden van de muziekcommissie en de consulenten van de provincie Overijssel een goed contact bestaat, werd besloten om in Overijssel met een proefproject te beginnen. Het artistiek en pedagogisch belang van een goede kunstzinnige vorming op de basisschool wordt met dit project uiteraard niet beperkt tot Overijssel, maar heeft een landelijk karakter. Het proefproject moet landelijk kunnen worden 'vertaald'. Het is dan ook zo opgezet dat het overdraagbaar en herhaalbaar is. Het Cultuurfonds stelde een bedrag beschikbaar voor de organisatie van het eerste onderdeel, het project 'Overijssel zingt', waarvan de slotmanifestatie jongstleden mei heeft plaats gevonden. De volgende projecten, 'Overijssel speelt', 'Overijssel danst' en 'Overijssel luistert' zullen in de loop van de jaren (afsluiting in 1995) worden uitgevoerd.

Andere activiteiten

In 1988 besloot het bestuur elk jaar een werkbezoek te brengen aan een provincie teneinde zich nader te oriënteren op lokale culturele activiteiten. In 1988, 1989 en 1990 werden respectievelijk de provincies Drenthe, Zeeland en Friesland bezocht. In het verslagjaar werd op 24 en 25 oktober een bezoek gebracht aan de provincie Groningen. Tijdens een bijeenkomst met het bestuur en gemeentelijke vertegenwoordigers (met name portefeuillehouders cultuur) werd onder andere van gedachten gewisseld over initiatieven in de museumsfeer.

Ook in 1991 werd een bijdrage geleverd aan enkele projecten van de Stichting door een stagiaire, Annelies Boorsma, van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Zij heeft zich onder andere beziggehouden met:

- inventarisatie van artikelen uit kranten en tijdschriften over het thema 'verkoop van kunst door (gemeentelijke) musea';
- enquête inzake de scriptiereeks van het Cultuurfonds;
- verkoop-bevorderende activiteiten van het boek 'Een generaal tekent Nederland'.

Ten slotte

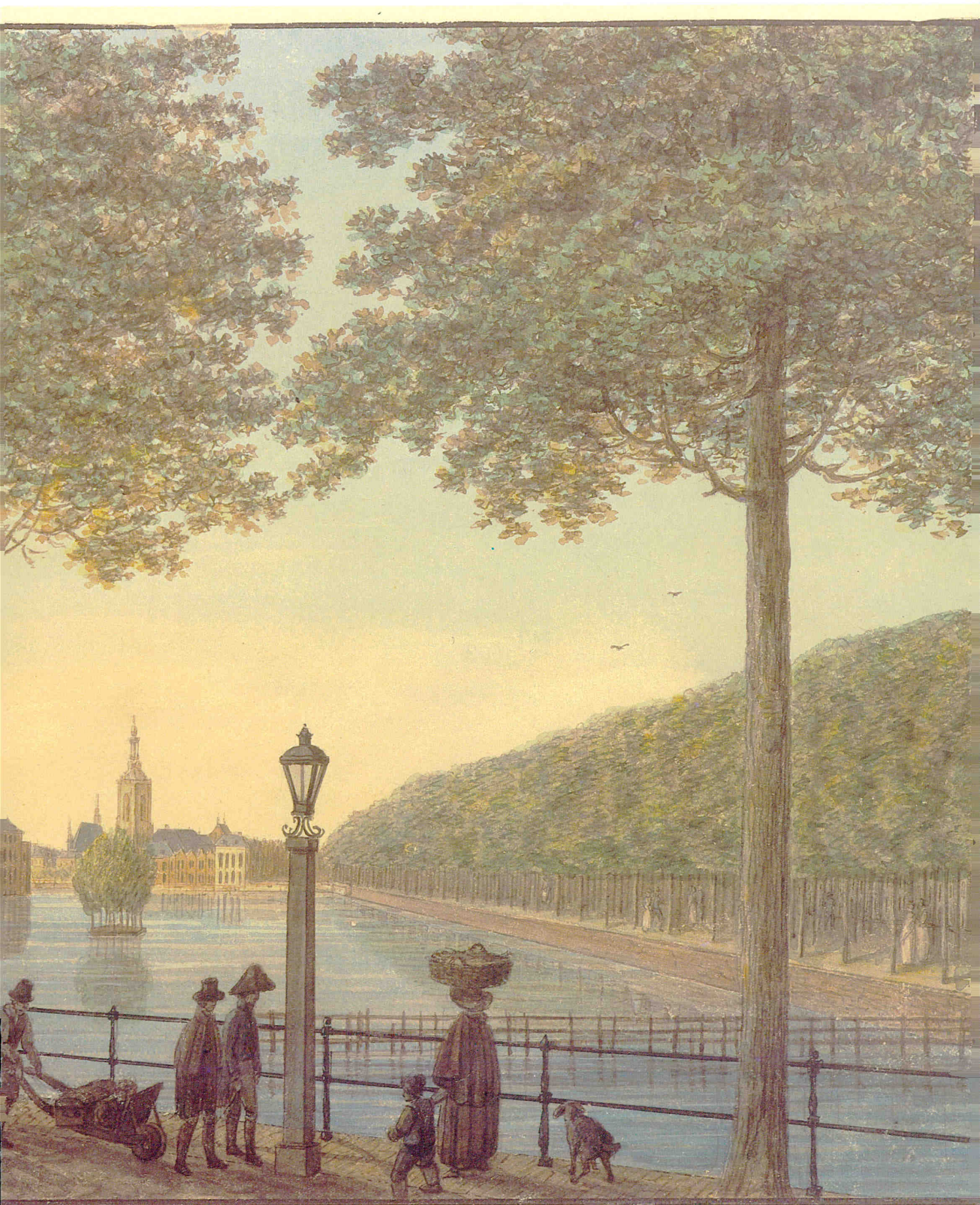
In dit verslagjaar werden ruim 500 verzoeken om financiële steun voorgelegd die niet gehonoreerd konden worden omdat de activiteiten geen of onvoldoende relatie hadden met de gemeentelijk culturele sfeer in algemene zin.

Erkentelijkheid wordt betuigd aan de raad van bestuur van de nv Bank Nederlandse Gemeenten die het Cultuurfonds financieel heeft gesteund en faciliteiten beschikbaar heeft gesteld ten behoeve van het secretariaat.

Het bestuur is veel dank verschuldigd aan degenen die desgevraagd bereid zijn met hun deskundigheid het werk van het fonds te ondersteunen, door zitting te nemen in werkgroepen en commissies of daaraan te adviseren.

Otto Howen, De Hofvijver in Den Haag, vanaf de Korte Vijverberg, ca. 1815-1816, Gemeentearchief Den Haag
Illustratie uit 'Een generaal tekenet Nederland'

Commissies en werkgroepen van het Cultuurfonds

Beoordelingscommissie wetenschappelijke werkstukken	prof.dr. P.B. Boorsma prof.dr. H.A. Brasz drs. J. Reehorst	voorzitter, hoogleraar in de openbare financiën aan de Universiteit Twente emeritus hoogleraar bestuurskunde oud-burgemeester van Haarlem
Begeleidingscommissie muziekscholen	M.A. van der Have A.F.L. Le Mat A.J.M. Smeets J.T. Stam F.H. Wolfkamp	voorzitter, oud-bestuurslid Stichting Cultuurfonds directeur Stichting Streekmuziekschool Woerden inspecteur Kunstzinnige Vorming Rotterdam directeur Algemene Muziekschool Zuid-Groningen, Stadskanaal directeur Conservatorium Alkmaar
Begeleidingscommissie boek Otto Howen	mr. F.G.A. Huber drs. J.P.C.M. van Hoof drs. G.Th.M. Lemmens drs. J.C.A. van Tatenhove	oud-voorzitter van de Stichting Cultuurfonds, voorzitter medewerker van de sectie Militaire Geschiedenis van de Landmachtstaf directeur van het Nijmeegs Museum Commanderie van Sint-Jan conservator tekeningen van het Prentenkabinet der Rijksuniversiteit te Leiden
Werkgroep gemeentelijk beeldende-kunstbeleid	mr. S.J. Hartkamp drs. A.G.J. Entius drs. J.R.M. Magdelijns P.M. Martens J. Ritsema, A. van der Werff	voorzitter, bestuurslid Stichting Cultuurfonds, directeur Nederlands Literair Productiefonds Amsterdam hoofd afdeling monumentenzorg gemeente Deventer oud-rijksconsulent ministerie van Sociale Zaken burgemeester van Bergen (NH) directeur Culturele Raad Zuid-Holland vanuit de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten zijn de docenten E. Alexander en P.J. Pennings afwisselend betrokken bij de diverse projecten van de werkgroep.

Projectgroep kunstzinnige representatiegeschenken

drs. A.G.J. Entius	directeur Nederlands Literair Productiefonds Amsterdam, voorzitter
P.M. Martens	oud-rijksconsulent ministerie van Sociale Zaken
P.J. Pennings	directeur bureau Art & Policy

De secretaris van het Cultuurfonds is q.q. secretaris van de commissies en werkgroepen.

Balans per 31 december 1991

		31-12-1991	31-12-1990
Activa	nv Bank Nederlandse Gemeenten:		
	Depositor rekening	400.000	725.000
	Rekening-courant	67.488	45.580
		<hr/>	<hr/>
		467.488	770.580
	Te vorderen interest	2.601	23.515
	Debiteuren	6.766	977
		<hr/>	<hr/>
		476.855	795.072

Rekening van baten en lasten over 1991

		1991	1990
Baten	Bijdrage nv Bank Nederlandse Gemeenten	450.000	450.000
	Interest depositorekening	48.684	43.582
	Interest rekening-courant	4.233	2.845
	Vrijgevallen voorziening projecten	26.492	—
	Opbrengst verkoop boeken	4.551	5.900
	Diverse opbrengsten	435	28
	Nadelig saldo	120.113	—
		<hr/>	<hr/>
		654.508	502.355

Toelichting

Algemeen

Waarderingsgrondslagen.

De activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vorderingen en schulden zijn vermeld in Nederlandse guldens.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Balans

nv Bank Nederlandse Gemeenten

Depositor rekening f 400.000,—

Betreft een uitgezette deposito groot f 400.000,— met een looptijd van 20-12-1991 tot 20-01-1992 tegen 9.65%.

Vermogen f 133.685,—

De mutatie in het vermogen is als volgt:

Vermogen per 1 januari 1991 253.798,—

Af: nadelig saldo over 1991 120.113,—

133.685,—

Het in het saldo begrepen stichtingskapitaal bedraagt f 50.000,—.

Voorziening projecten f 338.428.

		31-12-1991	31-12-1990
Passiva	Vermogen	133.685	253.798
	Voorziening projecten	338.428	533.891
	Crediteuren	4.742	7.383
		<u>476.855</u>	<u>795.072</u>

Lasten	Dotatie voorziening projecten	561.025	360.978
	Algemene kosten	93.483	69.712
	Voordelig saldo	—	71.665
		<u>654.508</u>	<u>502.355</u>

Rekening van baten en lasten

Bijdrage nv Bank Nederlandse Gemeenten f 450.000,—.
De bijdrage is evenals voor 1990 vastgesteld op f 450.000,—.
Vrijval en dotatie voorziening projecten: zie pagina 34-35.

Algemene kosten f 93.483,—.

De specificatie is als volgt:

	1991	1990
Reis-, verblijf en representatiekosten	25.334	26.229
Porti	17.016	15.960
Kosten jaarverslag	37.054	22.572
Provinciaal werkbezoek	7.775	2.600
Diverse kosten	6.304	2.351
	<u>93.483</u>	<u>69.712</u>

Projecten

projectnaam

	Ontmoetingsproject muziekscholen Premietoekenning werkstukken Stimuleren gemeentelijk beeldende-kunstbeleid
Incidentele steunverleningen In 1986 reeds bekende projecten:	Een generaal tekenet Nederland Biografie en catalogus van het Nederlandse werk van Otto Howen (1774-1848) Historische vestingwerken Noord-Brabant Historische vestingwerken Limburg Zeeuws project Natuur en Cultuur
In 1987 reeds bekende projecten:	Cahiers voor lokale en regionale geschiedenis
In 1988 reeds bekende projecten:	Archiefconservering
In 1989 reeds bekende projecten:	Federatie van Streektaalorganisaties in het Nedersaksisch Taalgebied (SONT) Voetbalvandalisme (Fanclub MVV Angel-Side)
In 1990 reeds bekende projecten:	Onderzoek Boekmanstichting inzake relatie tussen bedrijfsleven, gemeenten en beeldende kunst Publikatie beeldende-kunstbeleid Leeuwarden Poëzieproject Doe maar Dicht maar 1990 Stedencongres 1992 Boek 'Pleinen van Nederland Videofilm 'Dansen biedt kansen' Onderzoek naar arbeidsvoorwaarden in musea Europees Symposium van Archivarissen Lesbrief kunstwerken Castricum
Nieuwe projecten:	Festival Oostenwind Project 25 gemeentehuizen Natuurlijker Groenbeheer in Nederlandse gemeenten Boek Marius van Beek Monument van de Maand 1991 Kunstproject 'De Meenthe' Leeuwarden Inrichtingsplan Kamp Westerbork Voorjaarssymposium Nederlandse Museumvereniging Pilot-serie straatmeubilair Op Water Gebouwd Kunstbende Met muziek meer mens Stichting De Achterstraat Hoorn Beeldende kunst in tien Zuidhollandse gemeenten Nederlandse Federatie van Vrienden van Musea Poëzieproject Doe maar Dicht maar 1991/1992 Nationale Kunstbon Kunst & Kids Surinametentoonstelling in Museon Europees Steden Forum 1992 Congres Muzikale Vorming 1992 Settlement '92 De tentoonstellingsflits Story International II Jeugdtheaterproject 'Kicking Shoes' Verbinding Kunstzinnige Vorming/Amateuristische Kunstbeoefening/Professionele Kunsten Tentoonstelling St. Sebastianus

Voorziening 01-01-1991	Uitgaven 1991	Voorziening Dotatie	Voorziening Vrijval	Voorziening 31-12.1991
82.000	72.900	72.900	—	82.000
45.000	37.497	37.497	—	45.000
55.000	69.775	24.775	—	10.000
125.000	116.808	—	8.192	—
2.500	—	—	—	2.500
2.400	—	—	—	2.500
4.500	—	—	4.500	—
84.440	46.437	—	—	38.003
7.500	—	—	7.500	—
5.000	—	—	5.000	—
1.300	—	—	1.300	—
25.000	25.000	—	—	—
7.500	—	—	—	7.500
500	500	—	—	—
10.000	10.000	—	—	—
2.886	2.886	—	—	—
8.265	8.265	—	—	—
20.000	20.000	—	—	—
25.000	25.000	—	—	—
20.000	20.000	—	—	—
—	15.000	15.000	—	—
—	50.000	50.000	—	—
—	15.000	15.000	—	—
—	15.000	15.000	—	—
—	34.000	34.000	—	—
—	—	10.000	—	10.000
—	40.000	40.000	—	—
—	6.000	6.000	—	—
—	—	15.175	—	15.175
—	15.000	15.000	—	—
—	3.000	3.000	—	—
—	—	3.000	—	3.000
—	6.000	6.000	—	—
—	23.000	23.000	—	—
—	10.428	10.428	—	—
—	—	2.000	—	2.000
—	—	12.250	—	12.250
—	—	2.500	—	2.500
—	—	50.000	—	50.000
—	—	10.000	—	10.000
—	—	5.000	—	5.000
—	—	7.500	—	7.500
—	42.500	42.500	—	—
—	—	10.000	—	10.000
—	—	5.000	—	5.000
—	—	13.500	—	13.500
—	—	5.000	—	5.000
		561.025	26.492	
533.891	729.996	534.533		338.428

Overzicht bijlagen jaarverslag

Sinds 1977 zijn in de verslagen van de Stichting Cultuurfonds bijlagen opgenomen, waarin onderwerpen worden behandeld die van algemeen gemeentelijk cultureel belang mogen worden geacht.

- Kunstuitleen waarheen?, drs. J. Walter, 1977.
- Het muziekonderwijs in Nederland, dr. J. Daniskas en A.J.M. Smeets, 1978.
- Kunstzinnige vorming in Nederland, drs. C.J. Post, 1980.
- Het veel geroemde en vaak verguisde orkestbestel, mr. P. van den Bos, 1981.
- Het Gemeentekrediet van België en zijn cultuurbeleid, Camille Swinnen, 1982.
- Ruilen van BKR-werken tussen gemeenten, drs. J.M.J.G. Zoontjens, 1983.
- Musea, de traditie van de vernieuwing, drs. P.J.A. van Mensch, 1984.
- De gemeente en de beeldende kunst, C.J. de Ronde, 1986.
- Gemeenten en archeologie, J.G.M. Kistemaker, 1987.
- Kunst=Zinnige representatie, G.J.A. Mennen en M.M. Sijnesael, 1988 (separaat verkrijgbaar).
- Buurtproject Hoorn-Noord. Sociale vernieuwing avant la lettre, C.J. Fock en H. Verschoor, 1989.
- Openbare ruimte in wurggreep van commercie, Rainer Bullhorst, 1990.

Bij dit jaarverslag is een artikel gevoegd over het verkopen van kunst door musea van de hand van Bert Jansen, kunstcriticus, onder meer bij het Financieele Dagblad en free-lance tentoonstellingsmaker.

Publikaties

Te bestellen bij het secretariaat

- Een museum met opzet, met opzet een museum, M. Tijmes en P. Nieuwboer, 1985.
- De kunst van het ruilen, E. Boshart en W. van Brunschot, 1985.
- Ware vriendschap is wederzijds, onderzoek naar het functioneren van vriendenkringen van musea in Nederland, H. Brugman en M. Vernoy, 1989.
- Een generaal tekent Nederland, biografie en catalogus van het Nederlandse werk van Otto H.Owen (1774-1848), 1991.
- Videofilm Kunst=Zinnige Representatie en bijbehorende folder (een exemplaar van deze folder is tevens in dit jaarverslag opgenomen).

Van de publikaties die in de periode 1970-1985 door de Stichting Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten uitgegeven werden, is op aanvraag een overzicht verkrijgbaar bij het secretariaat.

Te bestellen bij de uitgeverij van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Nassaulaan 12, 2514 JS Den Haag

- Plaatselijke bestuurlijke ontwikkelingen 1600-1980, een historisch bestuurskundig onderzoek in vier Noordhollandse gemeenten, J.C. Raadschelders, 1990.
- Het staat op straat, straatmeubilair in Nederland, eindredactie A. Verver, 1990. Over dit onderwerp is tevens een videofilm uitgebracht getiteld: 'Slechts op bezoek; een beeldverhaal over steden en straatmeubilair'.

De Stichting Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten heeft ter bevordering van studies van algemeen belang voor het gemeentewezen sinds 1977 jaarlijks de gelegenheid opengesteld tot het verkrijgen van premies voor wetenschappelijke werkstukken, welke het resultaat zijn van deze studies. In deze scriptiereeks verschenen:

- Recallrecht in het licht van de representatie, A.C.P. van den Broek, 1978.
- Enige privaatrechtelijke aspecten van de gemeentelijke onroerend-goedbelasting, J.P. Kruiemel, 1978.
- De inrichting van de gemeentebegroting, G.J. Bakker, 1979.
- Complementair bestuur en planning, F.M.J. Hendrickx, 1979.
- Woningdifferentiatie en stadsvernieuwing in Amsterdam, H.Q. Meijer, 1979.
- Besluitvormingsprocedures bij de stadsvernieuwing, F.A.M. van der Ham, 1979.
- Wonen tussen wal en schip, H. van der Logt-Ebberink, 1980.
- Onroerend-goedbelastingen, W.M. Bots en A.G.P.M. Maas, 1981.

Te bestellen bij de uitgeverij van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Nassaulaan 12, 2514 JS Den Haag

- Deeltijdarbeid; een probleem voor de organisatie?, L.J. van der Have, R.A. van Mill en G.K.W.F. de Vaynes van Brakell Buys, 1981.
- Schadevergoeding ter zake van een beschikking, W.J.A. Vellekoop, 1981.
- Iedereen kan met stenen gooien, G.J. de Vries, 1982.
- Specifieke uitkeringen en de financiële zelfstandigheid van de gemeenten, J.L.M. van Wesemael, 1982.
- Het karakter van openbaarheid, F. Suurmond, 1983.
- Het bestemmingsplan en de zones van de Wet geluidhinder, A.B. Dalmijn, 1983.
- Flexibiliteit van uitgaven en de gemeentelijke bezuinigingsstrategieën, G. Willering, 1984.
- Onderzoek in het gemeentelijk spanningsveld, A.J. Ham, 1984.
- De provinciale aanwijzing, N. Rigter, 1984.
- Globaal bestemmingsplan en objectieve begrenzing, J.J. Driessen, 1985.
- Machine of machinatie? De reorganisatie van het binnenlands bestuur, 1969-1983, P.W. Tops, 1985.
- De gemeentelijke grondexploitatie, J.H.A.A. Prins, 1985.
- De gemeentelijke autonomie: woorden maar geen daden? S. Poels, 1986.
- Gemeentegrenzen in Nederland, een verkenning met aanbevelingen voor beleid, F.T.H. Stein, 1986.
- Driehoeksoverleg, noodzakelijk forum voor een evenwichtig politiebeleid, H.F.M. Bouwmeister, 1986.
- De Wet gemeenschappelijke regelingen: een oplossing voor de regionale problematiek?, K.I. van der Top, 1986.
- Gemeentelijke woningbedrijven: opheffen of handhaven — een politieke keuze, P.J. Nagel, 1986.
- Gemeentelijke eigen inkomsten en herindeling, A.G.H.J. de Jong, 1987.
- Kan een gemeente failliet worden verklaard? I.P. de Groot, 1987.
- De leefmilieuverordening, B.A.P.M. Achterbergh, 1987.
- De gemeentesecretaris: zijn benoeming en positie in politiek perspectief, G.C. Weststeijn, 1988.
- Administratief beroep en administratieve rechtspraak in de Wet op het basisonderwijs, W.M.B. Elferink, 1988.
- Normering van nutsbedrijfswinst; winstpunt?, J.A.M. Baake, 1988.
- Financieringsgedrag lagere overheid: falen van regulering, Th. Lieveise en B. Steiner, 1988.
- Kostenverschillen bij waterleidingbedrijven. Een toepassing van de Property rightsbenadering bij de verklaring van kostenverschillen bij Nederlandse waterleidingbedrijven, J.H. Lindenbergh, 1989.
- Het preventief en positief toezicht op het gemeentebestuur, G. Annink, 1989.
- Schilderswijk: voorstel voor een bedrijfsvriendelijke aanpak in de stadsvernieuwing, H.W. de Wolff, 1989.
- Verwaarlozing. Een kwalitatief onderzoek naar de afhandeling, V. Kennis, Th.M.H. van der Velden en F.C.P.P. Spierings, 1989.
- Omgaan met planschadeverzoeken, P.L.J. Verhoef, 1990.
- Flexibele arbeidsrelaties bij gemeenten, A.A. van Aalten, 1990.
- De centrumfunctie van gemeenten, C. Liberton, 1990.
- Het lange-termijn financieringsgedrag van gemeenten, A.D. Kraak, 1990.
- Het spontane schorsings- en het spontane vernietigingsrecht van de Kroon krachtens de provincie- en gemeentewet, A.M.J. van Wijck, 1991.
- Procesrechtelijke kritiek op het nieuwe verhaalsrecht in de ABW, P.N. van Schaik, 1991.
- De brandweer: hoe sneller, hoe duurder? Een onderzoek naar het verband tussen opkomsttijden en kosten per inwoner van de gemeentelijke brandweer, J. Koornstra, 1992.
- Geld speelt een rol. De effecten van het Bijdragenbesluit op milieuhandhaving, mevrouw A.W. Onneweer, 1992.

De volgende uitgaven werden door de Stichting Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten financieel ondersteund.

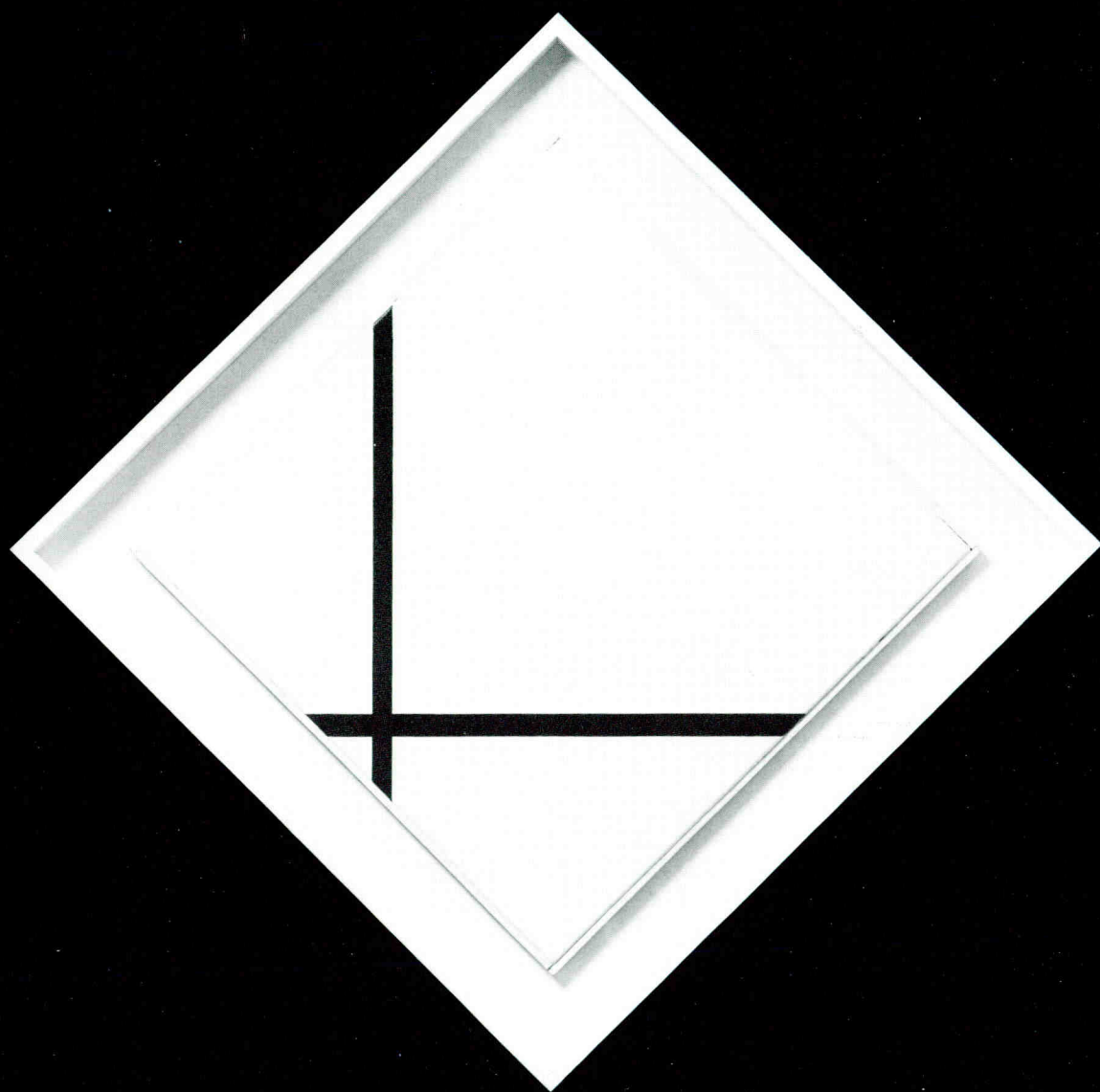
Van de publikaties die in de periode 1970-1985 financieel werden ondersteund is op aanvraag een overzicht verkrijgbaar bij het secretariaat.

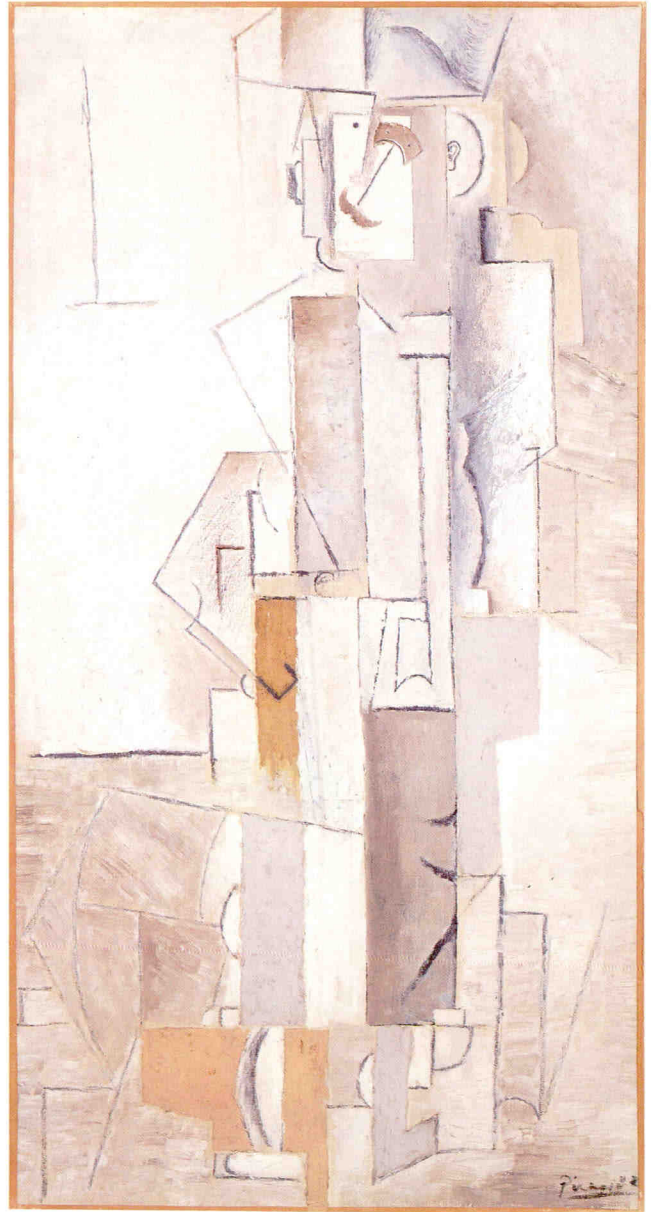
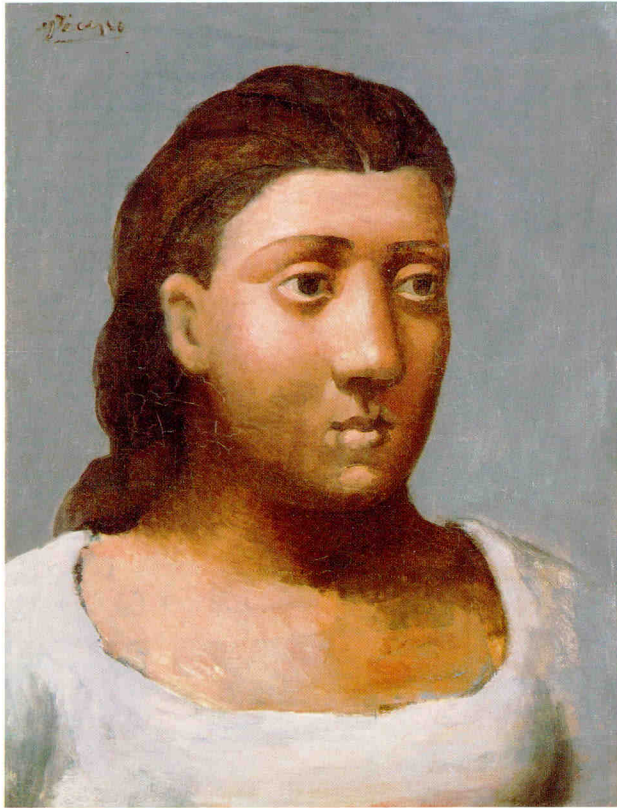
- Gemeentelijke uitgaven voor monumentenzorg, 1985.
(derde en vierde publikatie in de reeks over gemeentelijke uitgaven op het

- beleidsterrein welzijn) uitgave VNG.
- Met zicht op zee. Tweehonderd jaar bouwen aan badplaatsen in Nederland, België en Duitsland, 1985.
 - Vandalisme, verveling of verzet? 1985. Uitgave Tijdschrift Jeugd en Samenleving.
 - Onder regenten. De elite in een Hollandse stad, Hoorn 1700-1780, dr. L. Kooijmans, 1985. Uitgave Hollandse Historische Reeks.
 - Met goed fatsoen. De elite in een Hollandse stad, Gouda 1700-1780, dr. J.J. de Jong. Uitgave Hollandse Historische Reeks.
 - Gezeten burgers. De elite in een Hollandse stad, Leiden 1700-1780, dr. M. Prak. Uitgave Hollandse Historische Reeks.
 - Meepraten over de toekomst van de monumentenzorg, Nico Nelissen en Ben Verfürden, 1985. Uitgave KU Nijmegen en REG Nijmegen.
 - Stadsvernieuwing en economische recessie, Ria Hilhorst en Nico Nelissen, 1985. Uitgave KU Nijmegen en REG Nijmegen.
 - Algemeen uitbreidingsplan van Amsterdam, 1985. Uitgave Amsterdamse raad voor de stedenbouw.
 - Metamorfose van een winkelstraat, 1985. Reconstructie van de Stationstraat in Oosterwolde, gemeente Ooststellingwerf.
 - Van Voorburg tot Triowijk; architectuur en stedenbouw rond 1900, diverse auteurs, 1985. Uitgave m.m.v. het museum Elisabeth-weeshuis te Culemborg en het streekarchivariaat Tiel-Buren-Culemborg.
 - Parkideeën en parkplannen, 1986. Uitgave Nederlandse vereniging voor tuinarchitectuur BNT.
 - Sloop of hergebruik, 1986. Uitgave Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming (LOVK).
 - De stad als museum, 1986. Gezamenlijke uitgave van de Stichting JA Vormgevers te Tilburg en de Stichting Wonen te Amsterdam.
 - Schutters in Holland, kracht en zenuwen van de stad, 1987. Uitgave Frans Halsmuseum Haarlem.
 - De patriotten en de financiën van de Bataafse Republiek; Hollands krediet en de smalle marges voor een nieuw beleid (1795-1801), 1988. Uitgave Stichting Hollandse Historische Reeks.
 - Waar legwerk hangt, 1988. Uitgave Canaletto, Alphen aan den Rijn.
 - St. Nicolaas in de Nederlanden, 1988. Uitgave Museum van Gerwen-Lemmens, Valkenswaard.
 - Strafrecht en criminaliteit, 1988.
 - Materiële cultuur: huisraad, kleding en bedrijfsgeredeedschap, 1988.
 - Historische geografie: landschap en nederzetting, 1989.
 - Stadsgechiedenis, 1989.
 - Historische demografie: bevolkings- en gezinsgeschiedenis, 1991.
 - Onderwijsgechiedenis, 1991.
Deze uitgaven zijn als delen 1 t/m 6 verschenen in de reeks Cahiers voor Lokale en Regionale Geschiedenis. Uitgave De Walburg Pers Zutphen.
 - Spiegel der Zeilvaart, 13e jaargang, nr. 6, augustus 1989. Uitgave Stichting Spiegel der Zeilvaart.
 - Pleinen van Nederland, Ben de Vries, 1990. Uitgave Stichting Matrijs Utrecht.
 - Doe maar Dicht maar, 1990. Gedichten van middelbare scholieren. Uitgave Stichting Uitgeverij Xeno Groningen.
 - Natuurlijker groenbeheer in Nederlandse gemeenten, 1991. Uitgave VNG.
 - Marius van Beek, Beelden, 1991. Uitgeverij Van Spijk b.v., Venlo.
 - Monument van de Maand: Romaans bouwen in Friesland; Friese stinzen en staten; Gotisch bouwen in Friesland; Jonge bouwkunst in Friesland; Beschermd dorpsgezichten in Friesland; Renaissance in Friesland; Rococo in Friesland; Neo-gotische kerken in Friesland. Deze uitgaven zijn in 1991 verschenen in de Monument van de Maand-reeks en uitgegeven door de gelijknamige Stichting te Leeuwarden.
 - Kamp Westerbork, inrichtingsplan kampterrein, 1990. Uitgave Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Hooghalen.
 - Op Water Gebouwd, 1991. Uitgave Culturele Raad Goes.
 - Rapport Evaluatie-onderzoek beeldende kunst in tien Zuidhollandse gemeenten, 1991. Uitgave Culturele Raad Zuid-Holland.
 - Doe maar Dicht maar, 1991/1992. Gedichten van middelbare scholieren. Uitgave Stichting Uitgeverij Xeno Groningen.

Bert Jansen

Kunstverkopen door musea

Pablo Picasso
Sybille, 1921
Pablo Picasso
Harlekijn Céret, 1913
Haags Gemeentemuseum

pagina 39
Piet Mondriaan
Compositie met twee lijnen, 1931
Stedelijk Museum Amsterdam

Het onderwerp 'kunstverkopen door musea' is in staat veel beroering te wekken. Ik schat dat er zo'n vijftig artikelen en berichten in de pers zijn verschenen sinds in maart 1989 politieke steun kwam voor de verkoopvoorstellen van Rudi Fuchs. Opeens bleek het niet te gaan om een handige zet van de directeur van het Haags Gemeentemuseum om met een 'onmogelijke' suggestie de aandacht te vestigen op het onmogelijk lage aankoopbudget van zijn museum. Hij meende het en hij kreeg steun vanuit de politieke hoek, waar tenslotte het beslissende fiat vandaan moet komen. Daarmee was de belangstelling van de media gewekt. Kunst spreekt tot de verbeelding, alleen gaat het daarbij meestal niet om die specifieke kwaliteit die iets tot kunst maakt. De bespreking daarvan blijft beperkt tot de kunstpagina's. Wil kunst het nieuws halen dan zijn daar stevast negatieve redenen voor nodig die haaks staan op de hoogstaande principes, waarvan de kunst en degenen die zich daarmee bezighouden geacht worden uit te gaan. Ik geef u enkele mogelijke krantekoppen: 'Schilderijenhandel om drugsgeld te witten', 'Kunstwerken smeergeld bij Japanse bouwprojecten', 'Weer geval van kunstvandalisme', 'Kunstspeculanten veroorzaken exorbitante prijsstijgingen', 'Opnieuw schilderijenroof'. Kortom, de aanleidingen waarmee de kunst de nieuwspagina's haalt zijn misschien typisch voor onze maatschappij maar ze hebben weinig met kunst te maken. Het is dan ook opmerkelijk, dat de verkoopvoorstellen van Fuchs niet meteen werden gereduceerd tot een bovenstaande krantekop. Terecht dwingt hij met zijn werk in het verleden respect af waardoor hij zijn argumentatie nu uitgebreid en steeds opnieuw kan stellen tegenover die van zijn opposanten. De discussie blijft zakelijk en verzandt niet in verdachtmakingen. Overigens betekent dit niet dat in de pers de uiteindelijke oorzaak van deze zaak aan de kaak wordt gesteld: het zeer lage aankoopbudget dat de gemeente Den Haag aan haar musea beschikbaar stelt en dat ten enen male ontoereikend is om de bestaande kwaliteit van de collectie op peil te houden. Het meningsverschil in museumland over de vraag of en in hoeverre uit de collectie mag worden verkocht heeft ook een positieve kant. Het Stedelijk Museum in Amsterdam en het Haags Gemeentemuseum maken bij voortduring opmerkelijke tentoonstellingen, waarin de standpunten worden geïllustreerd. Dr. W.A.L. Beeren, directeur in Amsterdam en verklaard tegenstander van elke verkoop, laat zien dat een verzameling geen anonieme reeks kunstwerken is maar een levend monument, dat de geschiedenis van de kunst toont in de gepassioneerde keuze van opeenvolgende directeuren. In drie tentoonstellingen reconstrueerde hij de 'liefdesgeschiedenissen' van zijn voorgangers, Sandberg en De Wilde. Mr. E. de Wilde volgde bij voorbeeld het werk van Barnett Newman en Willem de Kooning gedurende een groot deel van hun carrière. Door de collectie te tonen als aanwinsten van een directeur voegt Beeren aan de betekenis van de individuele kunstwerken de historische dimensie van hun onderlinge samenhang toe. Fuchs daarentegen propageert in Den Haag een ahistorische aanpak. Hij stelt vast dat het gebouw van Berlage en het hart van de collectie bepaald zijn door Symbolisme en Expressionisme. 'De atmosfeer van wat we hier hebben ademt iets Scandinavisch, Duits, Berlijns vooral, Oostenrijks, Weens'. Binnen dit kader wordt elk werk gewikt en gewogen om te mogen meespelen onder zijn regie in de 'Verzameling aan Zee', een permanente tentoonstelling van het museumbezit. Inmiddels heeft dat geresulteerd in twee indrukwekkende presentaties. Het curieuze is echter dat ook aankopen van recente kunst worden gedaan en inhaalmanoeuvres worden overwogen zoals van Arnulf Rainer die beantwoorden aan die vooropgezette ideeën, ontleend aan de symbolistische en expressionistische thema's van onheilsmystiek en obsessief doodsverlangen. Een enkele maal worden recente aanwinsten getoond in een suggestief, of zo men wil educatief, decor van Japanse klokken, japonnen uit de tijd van Couperus en hoorns uit Tibet. Eist Beeren in Amsterdam terecht respect voor de durf en de persoonlijke keus waarmee in het Stedelijk Museum is verzameld, de esthetische opstellingen van Fuchs doen recht aan de gevarieerde collecties van het Haags Gemeentemuseum, waarin de signatuur van zijn voorgangers niet is terug te vinden. In de lijn van wat hij ziet als de typische sfeer van het gebouw en de collectie grijpt hij in zijn wijze van presenteren terug op ideeën, die aan het eind van de vorige eeuw en het begin van deze bestonden, in de kring van de Weense Secession, in Duitsland bij directeuren als Von Bode en Osthaus, en, dichter bij huis, bij O. van Gelder, directeur van het Gemeentemuseum in de jaren twintig.

Een begin van de discussie over 'negatief verzamelen' of 'vervreemden' kan worden gesteld met het boek *Directies, collecties en commissies* van T. Gubbels, gepubliceerd door de Boekmanstichting in 1989. In het hoofdstuk Ruil en Verkoop doet de schrijfster verslag van de gesprekken die ze met personen uit de museumwereld heeft gevoerd. De verkoop van Mondriaans 'Compositie met twee lijnen' door de gemeente Hilversum was gerealiseerd en Rudi Fuchs had aangekondigd dat hij voornemens was twee Picasso's en een Monet te verkopen om met de rente van de opbrengst zijn jaarlijks aankoopbudget te verhogen. In de gesprekken komen de aspecten aan de orde die steeds worden genoemd bij de vraag naar de toelaatbaarheid van vervreemding van delen van collecties. Eerst wordt laconiek geconstateerd dat met de groei van een collectie de behoefte aan depotruimte en deskundige conservering toeneemt. Een oplossing voor dit, uiteindelijk financiële, probleem zou kunnen zijn om een groot deel van het bezit, dat weinig of geen kunsthistorische waarde kent, af te stoten. De

'Verzameling aan Zee', zaaloverzichten
Haags Gemeentemuseum

Opstelling Arnulf Rainer

term die hiervoor wordt gebruikt is 'opschonen' en het resultaat wordt uitgedrukt in het aantal strekkende meters dat vrijkomt. Opschonen kan geschieden door schenking, ruiling of verkoop. Een oplossing die niet wordt genoemd is natuurlijk nieuwbouw en uitbreiding van de musea, waardoor plaats wordt gecreëerd voor het tonen van de vaste collectie. De laatste jaren zijn bij verschillende musea plannen in die richting ontwikkeld.

Een volgende overweging bij vervreemding is de hoge prijs die voor internationale moderne kunst moet worden betaald, een prijs waarop de budgetten van de Nederlandse musea niet zijn berekend. De verleiding is dan groot om van de nood een deugd te maken door topstukken, die niet in het geheel van de collectie heten te passen, te verkopen zodat de directeur met de opbrengst weer als koper toegang krijgt tot de kunstmarkt. Het cynische hierbij is echter dat de musea zo slachtoffer worden van hun eigen aankoop- en tentoonstellingsbeleid. De prijsontwikkeling van een kunstenaar wordt immers mede bepaald door de aandacht die hij vanuit het museum krijgt. Veel galeriehouders en kunstenaars zijn zich dat trouwens ook bewust en beantwoorden een tentoonstelling plus catalogus vaak met een schenking of een aanmerkelijke korting op het aankoopbedrag.

Dat gebruik zal waarschijnlijk vervallen indien de musea overgaan tot verkoop van werken uit de collectie. Ook collectievorming uit schenkingen en nalatenschappen, hetgeen in de Nederlandse museumgeschiedenis altijd van cruciaal belang is geweest, zal dan naar aller verwachting tot het verleden behoren.

Er worden ook principiële, morele bezwaren geformuleerd tegen verkoop en ruil van stukken uit museumcollecties. De vraag rijst in hoeverre een historisch gegroeide collectie uiteengeveld mag worden en welk patent de directeur, die een dergelijke beslissing wil nemen, op de collectie heeft. Mag iemand, die tijdelijk benoemd is, zijn stempel zo op een collectie drukken dat hij in de geschiedenis van de collectie ingrijpt alleen om zijn eigen beeld van de geschiedenis te kunnen scheppen? Impliceert de vrijheid, die hij terecht geniet bij zijn aankopen, niet dat hij dezelfde beslissingsbevoegdheid respecteert bij zijn voorgangers? Die opvatting wordt echter gerelativeerd door overwegingen uit de dagelijkse museumpraktijk. Ieder museum heeft wel werken in zijn collectie die ooit zijn verworven met verwachtingen die niet zijn uitgekomen of werken die in een ander museum beter tot hun recht zouden komen. In die gevallen zou ruil en/of verkoop kunnen leiden tot verbetering van de kwaliteit in een collectie. Ook zouden werken zo aan de depots kunnen ontsnappen waartoe ze nu zijn veroordeeld.

Blijkens de studie van Gubbels zijn de meeste geïnterviewden pertinent tegen verkoop. Er wordt ook gewezen op de Sectornota Kunstmusea die hetzelfde jaar is verschenen en die geïnterpreteerd wordt als vijandig tegenover vervreemding door de restricties die erin worden gesteld: 'Slechts in uitzonderlijke gevallen kan vervreemding worden overwogen maar dan alleen volgens zeer stringente landelijke regels en toetsingsprocedures en uitsluitend gericht op verbetering van de collectie'. Met betrekking tot ruil wordt niet a priori afwijzend gereageerd. De voorkeur gaat daarbij echter uit naar ruil in de vorm van bruiklenen omdat daarbij geen eigendomsoverdracht plaatsvindt. Die langdurige en zelfs permanente bruiklenen kunnen dan bijdragen aan de consistentie en kwaliteitsverbetering van de museumcollecties. Op die

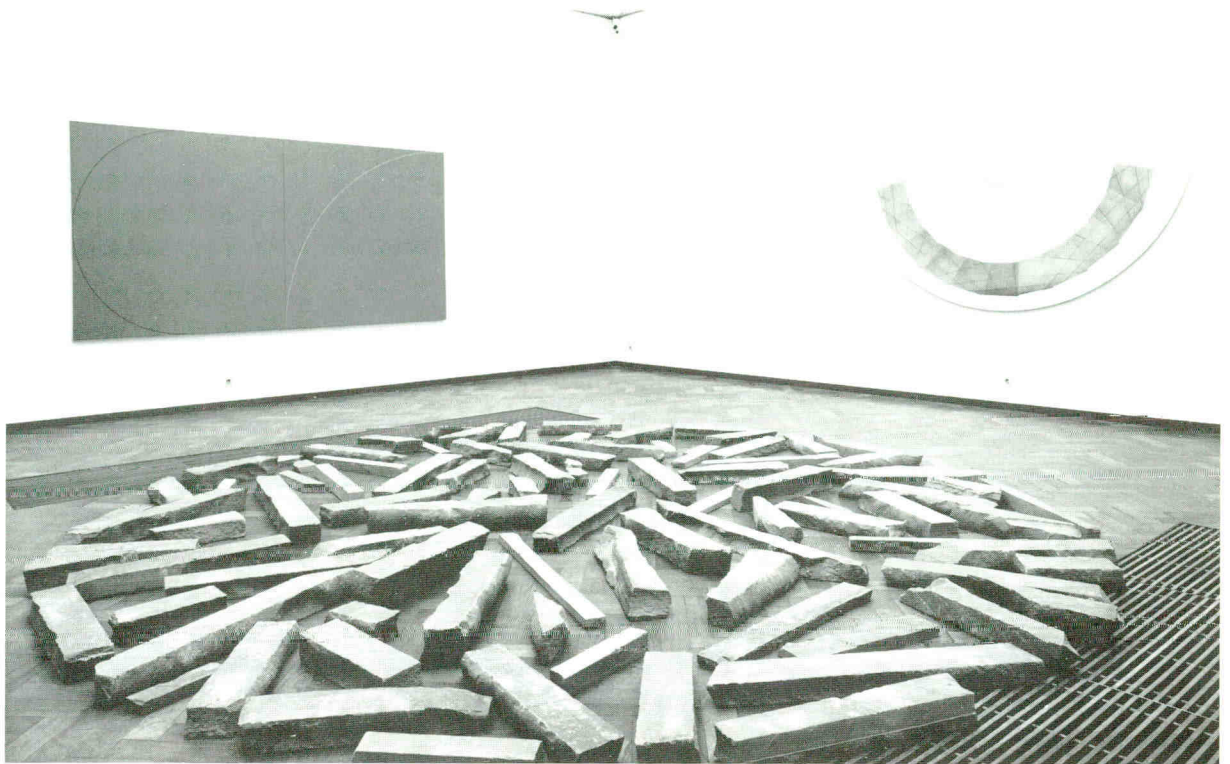
manier wordt ook het risico omzeild van politiek misbruik, dat aan verkoop kleeft. De voorbeelden van Hilversum en Schiedam liggen nog vers in het geheugen (respectievelijk de verkoop van een Mondriaan en het voorstel om de collectie Cobra te verkopen). Toch leidt de tegenstand die algemeen in de museumwereld wordt gevoeld niet tot een taboe op het onderwerp. Wel wordt het Haagse initiatief tot verkoop van topstukken stopgezet in afwachting van de uitkomsten van een discussie die door het Ministerie van WVC wordt gestart vanuit de opvatting, dat het verkopen van stukken uit Nederlands cultuurbezit niet langer onbespreekbaar kan blijven. De Rijkscommissie voor de Musea wordt advies gevraagd over de criteria die moeten worden toegepast bij ruil of verkoop van kunstwerken uit museumbezit. Het belang van dit initiatief van WVC ligt in het feit, dat het in laatste instantie de minister is die een Raadsbesluit tot verkoop ongedaan kan maken via een procedure bij de Kroon. Het advies van de Rijkscommissie dat eind 1989 verscheen voegt weinig toe aan de strekking van de Sectornota Kunstmusea: verkoop of vervreemding is alleen toegestaan als de kwaliteit van de collectie erop vooruitgaat. Bovendien moet een commissie met gekwalificeerde deskundigen het ermee eens zijn.

Een jaar later organiseerde het Stedelijk Museum te Amsterdam een lezingencyclus over het thema 'afstoting van kunstwerken uit museumcollecties'. Aanleiding waren de beleidsstukken en plannen die door de overheid tot dan toe in de openbaarheid waren gebracht en waarin criteria worden genoemd waarop afstoting wordt beoordeeld. De heer H. Bongers, hoofd Algemene Zaken, ging ze de een na de ander na: de Nota Kiezen voor kwaliteit en de Nota Deltaplan voor het Cultuurbehoud van het Ministerie van WVC, de Sectornota Kunstmusea en de ICOM (International Council of Museums) – gedragslijn voor de Museale beroepsethiek. Zijn conclusie is, dat het samenstel van procedures en criteria bij afstoting het museumbezit verdeelt in drie categorieën en dat die alle drie een zwakke bescherming genieten tegen vervreemding. Volgens de spreker kan ook niet anders worden verwacht van een teleologische visie die lijkt te heersen en die het principe van vervreemding in beginsel mogelijk maakt. Met zijn collega's van het Stedelijk Museum pleit hij voor een deontologische manier van denken waarin wordt afgezien van pragmatische argumenten zoals 'verbetering van de collectie door verkoop'. Hij geeft de voorkeur aan een plichtenregime voor de museumstaf, die het op zich neemt de collectie te handhaven en de kunstwerken permanent beschikbaar te houden voor volgende generaties.

Eind mei 1991 komen de pragmatische kanten van de discussie weer aan de orde als het College van Burgemeester en Wethouders van Den Haag akkoord gaat met het voorstel van het Gemeentemuseum om kunstwerken die niet in de collectie passen, waaronder een of meer topstukken, te verkopen en daarmee een aankoopfonds te creëren. Overigens erkent het College daarmee dat het in gebreke blijft ten aanzien van het museum. Het verzoek is immers gebaseerd op de overweging, dat tot verkoop van topstukken moet worden overgegaan als gevolg van de politieke onwil het aankoopbudget zo bij te stellen, dat de collectie adequaat kan worden beheerd en dus verbeterd. Verder is het nogal vreemd vervolgens in de krant te lezen dat Fuchs de beslissing van B&W 'een redelijk moedige daad' vindt. De museumwereld reageerde met een dringend beroep op de Haagse Gemeenteraad, waaraan het verzoek nu wordt voorgelegd, om met de benodigde financiën over de brug te komen. Dit appèl, ondertekend door zes museumdirecteuren, noemt de plannen van Fuchs met het museum 'positief en realistisch' maar wijst ook op het gevaar dat als gevolg van gemeentelijke bezuinigingen enkele topstukken verkocht dreigen te worden.

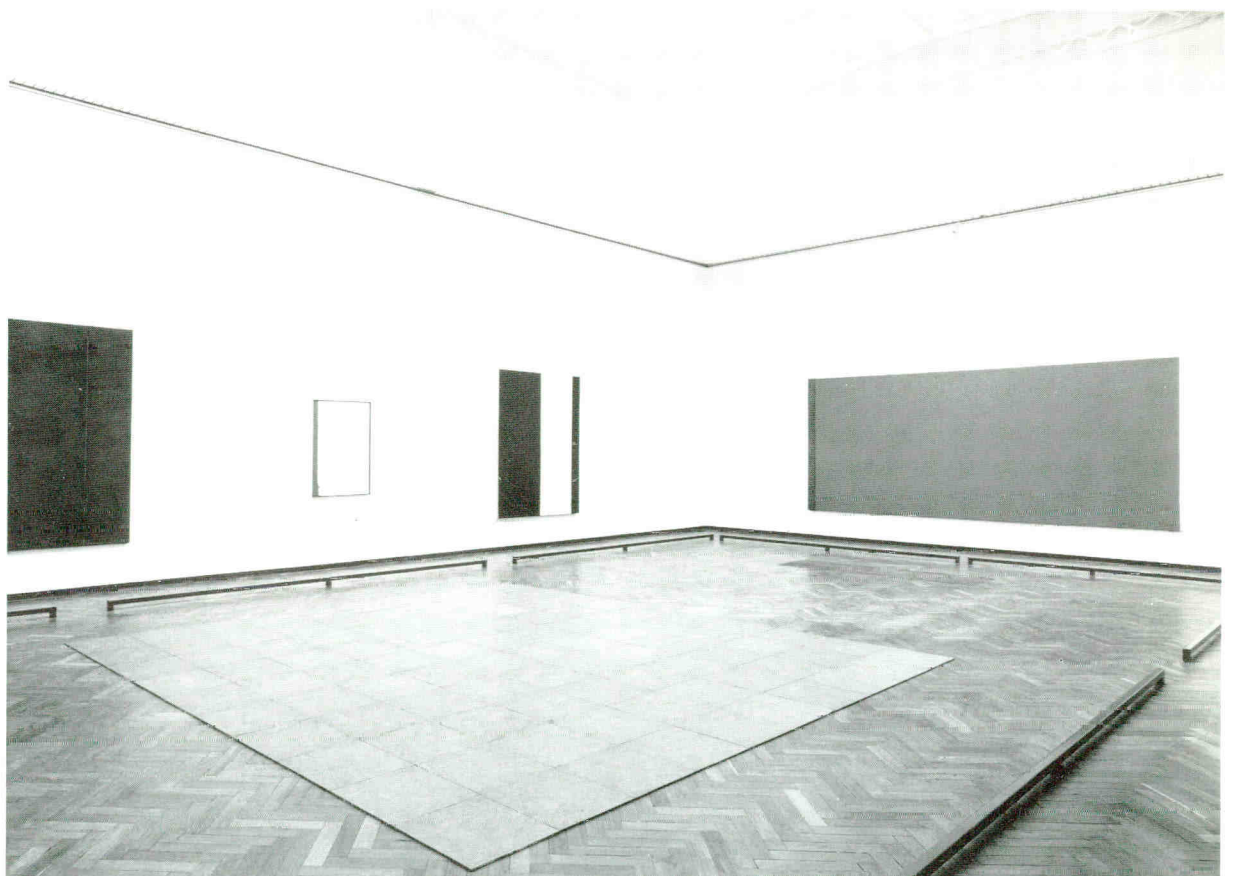
Ook op kunsthistorische gronden rijst verzet tegen Fuchs' oordeel over de twee Picasso's, die hij eerder voor verkoop had voorgedragen. In een artikel herinnert Jan van Adrichem aan de beweegredenen die destijds, in 1956, hadden geleid tot de aankoop van de schilderijen. Ze zijn juist verworven om de collectie Mondriaans in een kubistische context te plaatsen, terwijl Fuchs nu, met zijn exclusieve nadruk op de vroege, 'symbolistische' Mondriaan die relatie onderwaarddeert. Een curieuze opvatting, volgens Van Adrichem, die niet overeenkomt met de werkelijke betekenis van de Picasso's voor Nederland en de Haagse collectie Mondriaans in het bijzonder. Het voorstel om een of meer topstukken te verkopen is ingebed in een alomvattend plan van Fuchs voor het Gemeentemuseum. Hij stelt ingrijpende wijzigingen voor die voorzien in een opschoning van de collectie met 70.000 stuks. De directeur vraagt daarbij min of meer carte blanche tot een waarde van maximaal f250.000,-. De Nederlandse overheid zou er volgens hem dan ook verstandig aan doen zo snel mogelijk een 'Wet op de Vervreemding' te maken die het opschonen van depots en de verkoop van onderdelen uit de collectie regelt.

Een tegenstem kwam in diezelfde tijd van de Boekmanstichting bij monde van wetenschappelijk medewerker mevrouw T. Pronk, die opriep tot een heroriëntatie op de Wet tot Behoud van Cultuurbezit uit 1983. Die bepaalt dat een particulier zijn kunstbezittingen niet zomaar mag verkopen indien die gerekend worden tot het nationaal cultureel erfgoed. Het gaat daarbij om circa 700 voorwerpen en verzamelingen die op een lijst zijn geplaatst. De wet is echter niet van toepassing op voorwerpen die eigendom zijn van de overheid en musea. De redenering daarbij is, dat de lijst zo beperkt mogelijk moet blijven en dat gevoelig kan worden aangenomen dat

Zaaloverzicht Stedelijk Museum Amsterdam, werk van Robert Mangold, Jan Dibbets en Richard Long

Zaaloverzicht Stedelijk Museum Amsterdam, schilderijen van Barnett Newman, op de vloer een werk van Carl André

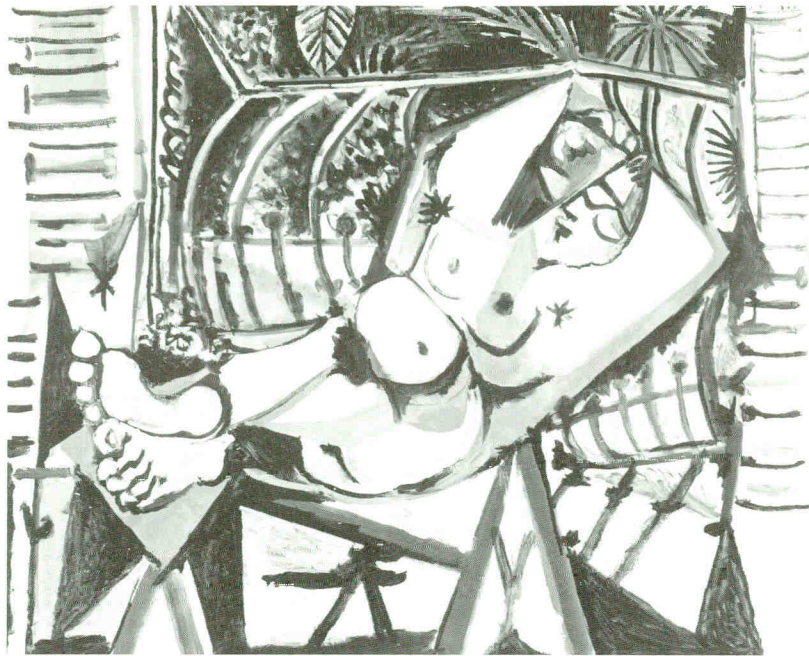
overheid en musea over verantwoordelijkheidsbesef beschikken om niet tot verkoop van belangrijke stukken over te gaan. Blijkt dat toch het geval, dan kunnen gemeenten en provincies via het koninklijk vernietigingsrecht tot de orde worden geroepen. Nu B&W van Den Haag akkoord zijn gegaan met een zelfs niet gespecificeerd voorstel tot verkoop van museumbezit lijkt volgens mevrouw Pronk de tijd rijp voor een heroriëntatie op de Wet. De schrijfster verwijst naar de WVC-beleidsnota 'Kiezen voor Kwaliteit' waarin de termen 'onvervangbaar' en 'onmisbaar' worden gebruikt ter omschrijving van culturele waarde van voorwerpen en collecties. Die termen komen overeen met criteria die genoemd worden in de Wet tot Behoud van Cultuurbezit. Het is volgens haar dan ook mogelijk en wenselijk om voorwerpen uit openbaar bezit volgens die criteria te selecteren en onder de bepalingen van de Wet te stellen.

Ook de heer Beeren reageert op de wens van zijn collega in Den Haag voor een wetgeving die zich uitspreekt over de afstoting van cultuurbezit. Hij geeft een opsomming van de regels die op het punt van behoud en vervreemding gelden en hij concludeert ironisch dat de ministeriële nota's gekenmerkt worden door een tweeslachtige houding ten aanzien van vervreemding. Enerzijds wordt in de Nota Kiezen voor Kwaliteit gesteld dat vervreemding de nationale reikwijdte van ons gezamenlijke erfgoed niet mag aantasten. Maar ook: vervreemding zal slechts acceptabel zijn wanneer andere vormen van collectieverkeer niet mogelijk zijn. Beeren ziet in Nederland een merkwaardig tafereel zich afspelen: 'De conserverings- en behoudsdrift wedijvert met het bedrijven van realpolitik door kostbaar cultuurgoed te gelde te maken ten gunste van nieuw kostbaar cultuurgoed'. Vooruitlopend op het naderende Haagse Raadsbesluit over de plannen van het Gemeentemuseum lijkt het hem niet gewenst dat dit eventueel voor schorsing moet worden voorgedragen. 'Dat verstoort de verhoudingen en doet geen van de partijen goed'. Eerder zou hij een verduidelijking willen zien van de ministeriële nota's zodat men er niet meer alle kanten mee op kan.

De directeur van de Nederlandse Museumvereniging, de heer M. Brinkman, lijkt zich tot de Haagse Gemeenteraad te richten met een artikel waarin hij concludeert, dat de plannen van Fuchs wat betreft het opschonen van de collectie terecht steun verdienen maar dat een besluit tot de verkoop van topstukken afkeurenswaardig is. Hij komt tot die conclusie op grond van de twee adviezen over afstoting, die door de Nederlandse Museumvereniging worden onderschreven. Het eerste advies is van de Rijkscommissie voor het Cultuurbeheer en behelst dat vervreemding slechts in zeer uitzonderlijke gevallen mogelijk is en gebonden is aan bepaalde voorwaarden. Het tweede advies is omschreven in de Code of Ethics van de ICOM: een museum moet zich zeer behoudend opstellen ten opzichte van de afstoting van voorwerpen die formeel in zijn bezit zijn; aan elke afstoting moet het inwinnen van ter zake kundig en juridisch advies voorafgaan. Er zijn dus duidelijke richtlijnen, volgens de heer Brinkman: afstoting mag, echter onder beperkende voorwaarden en deze voorwaarden worden zwaarder naarmate het voorwerp van grotere intrinsieke waarde is.

De waarschuwendende geluiden uit de museumwereld weerhouden de Haagse Gemeenteraad echter niet in te stemmen met de plannen van het museum. Alleen het VVD-raadslid mevrouw J. de Vries heeft bezwaar tegen de verkoop van topstukken omdat daarbij als eerste selectie criterium niet de geringe kunsthistorische waarde voor de collectie geldt maar de geldwaarde. Negenendertig vooraanstaande personen uit de kunstwereld reageren met een verzoekschrift aan de Kroon om het Haagse Raadsbesluit te vernietigen. Zowel de voorgenomen verkoop van topstukken als een opschoning van de collectie met 70.000 stukken noemen ze een ongekennde maatregel, zonder precedent in de internationale museumwereld. De veronderstelling dat de Wet tot behoud van Cultuurbezit ook voor overheden geldt, blijkt volgens hen 'illusoir'. Veel stukken, die niet de voorgestelde maximale marktwaarde van f250.000,- halen maar die wel van grote artistieke of culturele waarde zijn, kunnen nu worden vervreemd waardoor het Gemeentemuseum zal worden teruggebracht tot een 'instituut van niet meer dan lokaal belang'. Dat laatste lokt een felle tegenreactie uit van Fuchs die de interpretatie van de museumplannen 'een smerige vertekening van onze motieven' noemt. De kwestie van het afstoten van topstukken wordt volgens hem vermengd met de opschoning van de collectie met 70.000 andere voorwerpen die nu in de kelders liggen en waarvan het museum juist wil dat ze een nieuwe bestemming vinden en weer kunnen worden getoond. De opstellers van het verzoekschrift, A. Blanken en J. van Adrichem, zeggen daarop in een interview, dat met het hanteren van de bovengrens van f250.000,- Fuchs nu meer dan 90% van het museumbezit, bij voorbeeld schilderijen van Isaac Israel en tekeningen van Mondriaan, zonder tussenkomst van toetsingscommissie of experts van de hand mag doen. Ook NRC-redacteur F. Kuitenbrouwer vraagt zich in een nieuwsanalyse af, in hoeverre Fuchs' royale beleidsruimte wel strookt met het zorgvuldigheidsbeginsel. Weliswaar spreekt de beleidsnota van het museum, waarop het Raadsbesluit zich baseert, van 'maatregelen om de verzamelingen op de meest deskundige wijze aan hun bestemming te doen beantwoorden'. Dat kan inderdaad ook opschoning van de collectie inhouden. Immers, ook in de WVC-nota's wordt gesproken over een noodzaak van selectie en ook in de museumwereld wordt steeds vaker erkend dat collecties te omvangrijk zijn

Pablo Picasso
Femme nue devant le jardin
1956
Stedelijk Museum Amsterdam

geworden en dat vervreemding niet uitgesloten is, mits adviezen van ter zake kundige adviseurs worden gerespecteerd. Wat dit laatste betreft benadrukt de Haagse Gemeenteraad dat iedere vervreemding moet passen binnen een duidelijk collectieplan. 'Dat is rehtens ongetwijfeld een pré', concludeert Kuitenbrouwer, 'maar op de keper beschouwd laat dit geheel open dat vervreemding in een omvang zoals nu wordt voorgenomen, op zichzelf buiten verhouding en arbitrair is.'

Het besluit van de Haagse Gemeenteraad is voor de Raad voor het Cultuurbeheer aanleiding minister D'Ancona te vragen op welke wijze zij het cultuurbezit van de overheid denkt te beschermen. De Raad voorziet een precedentwerking en een uitholling van de Wet tot Behoud van het Cultuurbezit en hij bepleit een meldingsplicht bij plannen tot verkoop van kunst door overheidsmuseum. Het antwoord van de Minister volgt prompt.

Bij de aanbieding van het rapport 'Behouden is Kiezen', opgesteld door onderzoekers van de Erasmusuniversiteit, deelt zij mee dat zij niet zal aarzelen een Raadsbesluit voor schorsing en vernietiging bij de Kroon voor te dragen indien daarin, tegen het advies van de Raad voor het Cultuurbeheer in, wordt besloten tot de verkoop van de twee Picasso's. Verkoop is namelijk strijdig met de Nota 'Kiezen voor Kwaliteit'. Weliswaar wordt daarin erkend dat aan selectie en opschoning niet valt te ontkomen. Maar vervreemding van stukken is pas aan de orde nadat duidelijk is dat er binnen de Nederlandse musea geen plaats voor wordt gevonden. En dat kan volgens de Minister niet slaan op werken die algemeen worden beschouwd als topstukken. Op haar duidelijke stellingname krijgt de Minister vervolgens van diverse politici het verwijt dat zij voor haar beurt heeft gesproken en de discussie binnen te nauwe grenzen trekt. Daartegenover kan echter worden gesteld dat de discussie over het wat en hoe van kunstvervreemding uit openbare collecties steeds bleef hangen op de tweeërlei uitleg waarvoor de ministeriële nota's vatbaar bleken en dat aan die situatie nu door de beslissende stem van de Minister een eind kan komen. Dat effent de weg voor een meer pragmatisch museumdebat over het samengaan van de tegenstelling: behouden en selecteren. Enerzijds zijn er redenen om het museale verleden te respecteren, anderzijds is het te rechtvaardigen dat een veranderende visie een bestaande verzameling herschikt. Volgens het rapport 'Behouden is Kiezen' is het onvermijdelijk dat men zich binnen de musea bezint op de omvang van de collectie. Overeenkomstig de richtlijnen van de Nota 'Kiezen voor Kwaliteit' wordt in het collectiebeleid thans ook rekening gehouden met het macro-niveau van de 'Collectie Nederland'. Op dat punt, zo pleit het rapport, kunnen de musea afspraken maken over verzamelgebieden zoals ze nu ook samenwerken voor tentoonstellingen. Waar mogelijk verdient het de voorkeur om langdurige bruiklenen in eigendom over te dragen, nadat advies van de Raad voor het Cultuurbeheer is ingewonnen en de code voor de museale beroepsethiek wordt gehanteerd. Verkopen van museumstukken, ook ten behoeve van de collectie, blijft echter een heikel punt. Terecht mag immers worden uitgegaan van de veronderstelling, dat de gemeentelijke en provinciale overheden voldoende middelen ter beschikking dienen te stellen voor het beheer en de uitbreiding van de collecties die zich in hun musea bevinden.

foto pagina 6 Van der Worp Haarlem
13 Wim Riemens Middelburg
15 Jet Mast Rotterdam
16 Marius van Beek
18/19 Hein van Aar
25 Arie Koster
39 Stedelijk Museum Amsterdam
40 Strengers
42/43 Jan Zweerts Den Haag
45 Cary Markerink Amsterdam
47 Stedelijk Museum Amsterdam

illustratie 21 Hein de Kort

tekstredactie Ida Stroosnijder
vormgeving Marius Wagner
kleurenlithografie ReproColor GmbH Bocholt (BRD)
druk Thoben Offset Nijmegen

